

سیفاتە دەروونیەکانی بانگخواز

منتدى إقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

نووسینی

عبدالله ناصح علوان

مامۆستای دیراساتی ئیسلامیی لە زانکۆی مەلیك عەبدولعەزیز لە جەددە

وەرگێڕانی

قاسم سەلام

سیفاته دەروونیەکانی بانگخواز

نووسینی

عبدالله ناصح علوان

مامۆستای دیراساتی ئیسلامیی لە زانکۆی مەلیك عەبدولعەزیز لە جەددە

وەرگێڕانی

قاسم سەلام

ئینستیتوتی بانگخوازان

پێشەکی وەرگێڕ

سوپاس‌و ستایش بۆ خوای پەروەردگارو، درووددو صەڵات‌و سەلام لەسەر گیانی پێغەمبەری خۆشەویست صلی الله علیه وسلم..

بەندە وەك ئەندامێکی بەشی گەنجانی ئینستتیوتی بانگخوازان لە نووسیگەی هەولێر، بە ئەرکی سەرشانی خۆمم زانی وەك یەکێ لە چالاکیەکانی بەشەکەمان هەڵسم بە وەرگێڕانی ئەو نامیلکەیە، کە پێم وایە لەگەڵ ئەوەی بابەتەکانی زۆر کورت‌و پوختن، بەڵام سوودێکی زۆر دەگەیەنێ بە پشتیوانی خوای کاربەجێ، دەمەوێ ئەوە بڵێم: هەوڵم داوە زۆر پشت نەبەستم بە وەرگێڕانی دەقاو دەقی وشەکان، چونکە شارەزایانی زمان ئەوە دەزانن کە هەندێ جار بۆ وەرگێڕانی وشەیەکی عەرەبی ڕەنگە پێویستت بەدانانی دوو وشەی کوردی هەبێ لە شوێنیدا، بۆ ئەوەی بتوانی بەچاکی ئەو پەیامەی کە دانەری کتێبەکە دەیەوێ بگەیەنێ، ئەمە لەلایەك، لەلایەکی دیکەوە ڕەنگە هەندێ جار هەندێ شت پێویست بەوە نەکا دووبارە بکرێتەوە هەوڵم داوە ئەگەر لاشی نەبەم زۆر بە گوشراوی بیهێنم، بۆ کردنە کوردی ئایەتەکانیش پشتم بە (پوختەی تەفسیری قورئان) بەستووە.

لە کۆتاییدا زۆر سوپاسی م. (سیروان کاکە أحمد) دەکەم بەرپرسی بەشی گەنجانی ئینستتیوتی بانگخوازان، کە هەمیشە بۆ ئەم کارەو هەر کارێکی دیکەی دینیی‌و دونیاییم پاڵپشتێکی بەهێزم بووە، وە دوای وەرگێڕان‌و ئامادەکردنیشی لەلایەن بەندە، لەگەڵ سەرقاڵی زۆریشی دووبارە زۆر بە وردی پێیدا چۆتەوە، هەم لە ڕووی

وەرگێڕانەوە، هەم لە ڕووی تایپ کردنــەوە، خــوای پــەروەردگار بــە باشــترین شــێوە پاداشتی بداتەوەو دەست بە تەمەنیەوە بگرێ.

داواکارم لە خوای بەخشەرو بەزەیی ئەم کارەو هەر کارێکی دیکـەم تـەنها بـۆ ئـەو بێ‌و، چاو لە هەڵەو کەمو کوڕیەکانم بپۆشێ‌و کارەکەم لـێ قبـووڵ بکـات‌و بیکاتـە تێشووی دوای مردنم...

قاسم

٥/١١/ ٢٠١٦

هەولێر

پێشەکی دانەر

الحمد لله رب العالمين وأفضل الصلاة وأتم التسليم على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، وعلى دعاة الحق، وقادة الخير بإحسان إلى يوم الدين... وبعد.

ئەمە کتێبی پێنجەمە لە زنجیرە کتێبەکانی قوتابخانەی بانگخوازان: (مدرسة الدعاة)، لە ژێر ناوو نیشانی سیفاتە دەروونیەکانی بانگخواز، (صفات الداعية النفسية).

پێشکەشی ئێوەی دەکەم "برایانو خوشکانی بانگخواز" بەڵکو ببێتە گەیاندنی بانگەوازی ئیسلام، وە ببێتە هاندانێك لە هەڵگرتنی ئەو پەیامە خواییە بۆ هەموو دونیا، وە خوا لەگەڵ پارێزکارانو چاکەکاراندایە.

ڕێخۆشكردن

خوشك‌و برای بانگخواز! پاش ئەوەی گەورەیی ئەم بانگەوازەت زانی بەسەر بانگەوازەكانی دیكە، وە پاش ئەوەی زانیت كە ئەم بانگەوازە پێویستە ڕابگەیەنرێ لە ژیانی ئینسان، وە پاش ئەوەی ڕێزو پێگەی بانگخوازت زانی لای خواو لای خەڵك، ئەمە وات لێ دەكات شتێكی دیكە بە پێویستتر نەزانی لەوەی كە زانیاریت هەبێ دەربارەی ئەو بنچینە دەروونیانەی كە پێویستە لە كەسی بانگخوازدا هەبن، بۆ پێگەیاندن‌و بنیاتنانی كەسی بانگخواز، وە بۆ ئامادەكردنی زانایان، بۆ ئەوەی پێی وەسف بكرێ، وە خۆی بە چاكترینی ئەو سیفاتە دەروونیانە بڕازێنێتەوە، بۆ ئەوەی بانگخوازی حەق بێ‌و خەڵك لێی سوودمەند بن، وە خەڵكی بە ڕێنماییەكانی كاریگەر بن، وە بە دەوری گەورەی خۆی هەڵسێ كە بریتیە لە چاكسازیی‌و گۆڕانكاری، وە ڕزگاركردن‌و ڕێنمویی خەڵك‌و كۆمەڵگا.

بەڵام ئایا ئەو سیفەتە دەروونیانە چین كە هەركاتێ بانگخوازان خۆیان پێ ڕازاندەوە ئەوە لە گۆڕەپانەكانی بانگخوازی‌و تێكۆشان‌و شەهید بوون هەرگیز سڵ نابنەوەو تووشی بێ تاقەتی‌و ڕەش بینی نابن؟!!

وای دەبینم كە ئەو بنچینانە لەسەر چەند بناغەیەك ڕێك دەخرێت:

ئیمان

بە دڵنیاییەوە ئەوە زانراوە کە هەرکاتێ ئیمـان بـە خـوای تـاکو تـەنها چـووە نـاو دەروونی ئینسان، وە لەگەڵ دڵدا تێکەڵ بوو دڵی ئینسانی پێ کرایەوە، ئەمە یەکەم چەکێکە کە کەسـی بـانگخواز خـۆی پـێ چـەکدار دەکـات بـۆ بەرەنگاربوونـەوەو ململانێ کردن لەگەڵ قۆناغەکانی ژیان بە خۆشیو ناخۆشیەکانیەوە، وە ئەم ئیمانـە یەکەم چەکێکە بەکاری دەهێنێ بۆ سەنگەر گرتن لە دژی فریودەرەکانی دنیا، جا چ ئەگەر هاتوو بانگخواز لە حاڵەتی ژێر دەستەیی دابوو، یاخود ئازاد بوو، لە هێـرش برددنا بێ، یاخود لە بەرگری، لە حاڵەتی سەرکەوتن دابێ یا لە تاقیکردنەوە دابـێ، بەبێ بوونی چەکی ئیمان هەموو چەکەکانی دی پـووچو بـە تـاڵن، وە هـەموو خـۆ ئامادەکردنەکانی دیکە بەتاڵن، وە هەموو زادو زەخیرەیەکی دیکـە پـووچو بەتاڵـە بەبێ بوونی ئیمان.

* **مەبەستمان لە ئیمان** ئەوەیـە: بـانگخواز لـە نـاخی خۆیـدا بـاوەڕی وابـێ کـە ئەجەلەکان بەدەستی خوان، وە ئەوەی تووشی دەبێ لەبـەر ئـەوە نییـە کـە هەڵـەی کردووە، وە ئەوەی هەڵەی لێ دەکات لەبـەر ئـەوە نییـە تووشـی بـووە، وە ئەگـەر هەموو ئوممەت کۆ ببنەوە بۆ ئەوەی سوودێکی پـێ بگەیـەنن نـاتوانن سـوودی پـێ بگەیەنن تەنها مەگەر بەو شتەی کە خوا بۆی نووسیوە، وە بـە پێچـەوانەوە ئەگـەر هەموو کۆببنەوە بۆ ئەوەی زەرەرێکی لێ بدەن ناتوانن ئـەو زەرەرەی پـێ بگەیـەنن تەنها بەو شتە نەبێ کە خوا بۆی نووسیوە.

وە پێویستە ئیماندار هەمیشە چاوی لەسەر ئەو ئایەتـە موبارەکـە بـێ کـە خـوای پـەروەردگار دەفـەرموێ: ﴿ قُل لَّن يُصِيبَنَآ إِلَّا مَا كَتَبَ ٱللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَىٰنَا وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ٥١ ﴾ التوبـة. واتە: (ئەی موحەممەد صـلی

الله علیه وسلم) بڵێ: هیچمان تووش نابێ بێجگە لەوەی کە خوا نووسیوەتی بۆمان، خوا پشتیوانی ئێمەیە، وە بڕواداران با تەنها پشت بەخوا ببەستن.
وە هەموو بەیانیان‌و ئێواران ئەمە بڵێتەوەو، بەبیری خۆی بێنێتەوە کە خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿ ... فَإِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾ ﴾ الأعراف. ئنجا کاتێك ماوەی مردن یان سزاکەیان هات ساتێك دوا ناکەون، وە پێشیش ناخرێن.
بەو باوەڕە، وە بەم هەستە، ئیماندار ڕزگاری دەبێ لە ترس‌و بیم‌و بێ جورئەتی، وە خۆی دەڕازێنێتەوە بە صەبر گرتن‌و ئازایەتی‌و دەست پێشخەری، لە قوڵایی دڵیەوە هاوار دەکات وەك ئەو هاوار کردنەی پێشەوا عەلی خوا لێی ڕازی بێ کاتێ کە سەنگەری لە دوژمنانی دەگرت دەیگوت:
أيَّ يومي من الموت أفرّ ... يوم لا يَقدِر أم يوم قُدِر
يَوم لا يَقدِر لا أرهَبه ... ومنَ المقدور لا يَنجو الحَذَر
چ ڕۆژێکمە لە مردن هەڵبێم؟ ئەو ڕۆژەی قەدەر نەبووە، یاخود قەدەر بووە، ئەگەر قەدەر نەبووبێ (بمرم) هەڵنایەم، خۆ ئەگەر قەدەریش (قەدەری خوا نوسیبێتی بمرم) ئەوا ووریا بوون‌و ئاگا لە خۆبوون ڕزگارم ناکات (لە مردن).
* **هەروەها مەبەستمان لە ئیمان ئەوەیە:** ئیماندار لە ناخی دڵیەوە باوەڕی وابێ کە ڕزق‌و ڕۆزییەکان هەمووی بەدەست خوان، وە هەر شتێ کە خوا بیەوێ پێی بدا کەس ناتوانێ ئەو شتەی لێ قەدەغە بکات، وە هەر شتێکی خوا لێی بگرێتەوە لە توانای کەس نییە ئەو شتەی پێ ببەخشێ، وە ئەوەی بۆ تەقدیر کراوە کە دەبێ بیجوێ هەر دەیجوێ، وە هیچ نەفسێك نامرێ تاوەکو ئەو ڕزق‌و ڕۆزی‌و ئەجەلەی بۆی دیاری کراوە وەری نەگرێ‌و بەسەری نەبا، وە پێویستە لەسەر ئیماندار کە

چاوەکانی لەسەر ئەو ئایەتە مویارەکە بێ کە دەفەرموێ: ﴿ إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُۥ كَانَ بِعِبَادِهِۦ خَبِيرًا بَصِيرًا ٣٠ ﴾ الإسراء، واتە: بەڕاستی پەروەردگارت رزق‌و ڕۆزی فراوان دەکات بۆ هەر کەسێ بیەوێ‌و، تەنگی دەکات لەسەر هەر کەسێ بیەوێ، بەڕاستی ئەو هەمیشەو ئاگاو بینایە بەبەندەکانی، وە شەوو ڕۆژ ئەو ئایەتە بلێتەوە کە دەفەرموێ: ﴿ أَمَّنْ هَٰذَا ٱلَّذِى يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُۥ ۚ بَل لَّجُّوا۟ فِى عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ٢١ ﴾ الملك، واتە: ئایا ئەوە کێیە ئەو کەسەی کە ڕۆزیتان دەدات ئەگەر خوا ڕۆزی خۆیتان لێ بگرێتەوە، بەڵکو (بەئارەزوو) درێژەیاندا بە سەرکێشی‌و دوورکەوتنەوە لە (ڕێی ڕاست)، بەم باوەڕەو بەم هەستە ئیماندار ئازاد دەبێ لە زیادە سووربونی لەبەدەست هێنانی دونیا، وە لە زۆر خۆپچڕینەوەی بۆ داواکردنی دونیا، وە هەروەها ڕزگاری دەبێ لە قرچۆکیی‌و ڕەزیلی دەروونی‌و لە بەخیلی، بە پێچەوانەوە ئەو ئیمانە وای لێ دەکات خۆی برازێنێتەوە بە سەخاوەت‌و بەخشین‌و پێشخستنی براکەی بەسەر خۆی، بەڵکو سەعادەتی خۆی لەبوونی قەناعەت‌و بژێویەك دەبینێتەوە بەپێی پێویست، ئەگەر نەفسی ئینسان قەناعەتی بۆ درووست بوو ئەو کات بەکەم ڕازی دەبێ، وە شتێکی سەهل‌و ئاسان بەشی دەکات، ڕەحمەتی خوا لە پێشەوا شافیعی بێ کە دەڵێ:

النفس تجزع أن تكون فقيرة والفقر خير من غنى يطغيها

وغنى النفوس هو الكفاف فإن أبت فجميع ما في الأرض لا يكفيها

واتە: نەفس دەترسێ لەوەی هەژار بێ، وە هەژاری باشترە لە دەوڵەمەندیەك بەرەو لە خۆبایی بوونت بەرێ، دەوڵەمەندی نەفس لەوەدایە دەست هەڵگرێ، ئەگەر وای نەکرد، ئەوا هەرچی لە زەوی هەیە پێی بدرێ بەشی ناکاو ناڵێ با بەس بێ.

*** وە هەروەها مەبەستمان لە ئیمان ئەوەیە: کە ئیماندار بە هەموو هەستو شعوری باوەڕی وابێ کە خوای کاربەجێ لەگەڵی دایە، دەیبینێ دەیبیستێ، وە زانایە بە نهێنیو ئاشکرای، وە زاناو شارەزایە بەو چاوانەی کە بە خیانەتەوە دەڕواننو، وە بەو شتانەی لە دڵدا شاردراونەوە.**

وە پێویستە لەسەر ئیماندار چاوی لەسەر ئەو ئایەتە بێ کە خوا سبحانه وتعالى دەفەرموێ: ﴿ مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَىٰ ثَلَٰثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَآ أَدْنَىٰ مِن ذَٰلِكَ وَلَآ أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا۟ ۝٧ ﴾**المجادلة.**

واتە: چپەی هیچ سێ کەسێك نیە کە خوا چوارەمیان نەبێ، وە چپەی هیچ پێنج کەسێك نیە کە ئەو شەشەمیان نەبێت، وە نەکەمتر لەو ژمارە نە زۆرتر نیە مەگەر خوایان لەگەڵدایە بە (زانیاریو ئاگاداری) لە هەر جێگایەکدا بن.

وە بەیانیانو ئێواران ئەو ئایەتە دووبارە بکاتەوەو بڵێ: ﴿ وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَآ إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِى ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِى ظُلُمَٰتِ ٱلْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ مُّبِينٍ ۝٥٩ ﴾**الأنعام.**

واتە: وە کلیلی هەموو نهێنیەکان لای خوایە، کەس نایانزانێ بێجگە ئەو (خوا) وە خوا دەزانێ چی لە وشکانیو دەریادا هەیە، وە هەر گەڵایەك بکەوێتە خوارەوە خوا پێی دەزانێ، وە هەر دانەوێڵەیەك لە تاریکیەکانی زەویدا بێ، وە هەر تەڕو وشکێك هەبێت هەر هەموویان لە کتێبی پارێزراو (لوح المحفوظ) دان.

ئیماندار بەم باوەڕەو بەم هەستە لە گرێی نەفسو ئارەزوو ڕزگاری دەبێ، وە لە فێڵو تەڵەکەی شەیتانو نەفسی فەرمانکەر بە خراپە ڕزگاری دەبێ، وە لە فیتنەی ماڵو ئافرەت ڕزگاری دەبێ، وە دەڕازێتەوە بە هەست کردن بە چاودێری خوا

بەسەریەوە، وە بە نیازپاکی بۆی، وە بە پشت بەستنو داوای یارمەتی کردن لێی، وە ئەو جۆرە ئیمانە دەبێتە پاڵنەرێك بۆی کە بەو پەڕی دڵنیاییو بە هەند وەرگرتنو ڕێكو پێکی کردەوەکانی ئەنجام بدات.

بەڵکو وای لێدێ "کاتێ لەنێو خەڵکدا دەڕوات" کەسێکی دادگەرە، چاکەکارە، پارێزکارە، وەك ڕێحانێکی بۆن خۆشە، لە نێو کۆمەڵگادا لە دوورەوە بۆنی خۆشی دەکەنو بەپەنجە ئاماژەی بۆ دەکەن.

دەبێتە کەسێك کە ئەو پارچە شیعرە لە خۆیدا بەرجەستە دەکات کە دەڵێ:

إذا ما خلوْتَ، الدّهرَ، يوْماً، فلا تَقُلْ خَلَوْتَ ولكِنْ قُلْ عَلَيَّ رَقِيبُ

ولاَ تحْسَبَنَّ اللهَ يغفِلُ مَـا مضَى وَلا أنَ مَـا يخفَى عَلَيْـهِ يغيب

واتە: ئەگەر ڕۆژێك تەنیا کەوتی نەڵێی: تەنیام، بەڵکو بڵێ چاودێرێك بەسەرمەوەیە، وا گومان مەبە خوا بێ ئاگایە لەوەی ڕابردووەو ڕووی داوە، هیچ شتێکی شاراوە لای ئەو پەنهان نیە.

پێویستە بانگخواز بەو مانا ئیمانییانە خۆی پێ بگەیەنێ، وە بەو مانا ئیمانییانە ڕووبەڕووی ململانێکانی ژیان ببێتەوە.

نیاز پاکیی (الإخلاص)

لە ڕاستیدا نیازپاکیی هێزێکی ئیمانییە، وە ململانێیەکی نەفسیە، "پاش بەردانو ڕاکێشان" خاوەنەکەی پاڵ پێوە دەنێ کە خۆی دامالێنێ لە هەموو بەرژەوەندییەکی تاکە کەسیی، وە خۆی دەربێنێ لە نێو مەبەستە تاکە کەسیەکان، مەبەستی لە کارو کردەوە ئەنجامدان تەنها زاتی خوا بێ، بێ ئەوەی لە پاڵ ئەنجامدانی ئەم کردەوانە چاوەڕوانی سوپاسو پاداشت دانەوەیەك بێ لە غەیری خوا.

وە ئەگەر کەسی نیازپاك بەردەوام بێ لەسەر ئەم حاڵە لە تێکۆشانو سەربکەوێ بەسەر وەسوەسەکانی شەیتانو نەفسی فەرمانکەر بە خراپە، ئەوکاتە نیازپاکی لە هەموو کردەوەکانی دەبێتە ڕەوشتێكو عادەتێك، بەڵکو وای لێدێ بێ هیچ ماندووبوونو فشارێك هەرچی کردەوەیەك کە ئەنجامی دەدات بەتەنها بۆ خوای ئەنجام دەدا بەو پەڕی نیازپاکییەوە، (واتە: عادەتو دەقی پێوە دەگرێ).

وە هەر ئەو مانایە بۆ نیازپاکی مەبەستە لەم ئایەتە موبارەکانەی خوارەوە:

- ﴿ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ۝٥ ﴾البينة.

واتە: (لەگەڵ ئەوەشدا) کە فەرمانیان پێ نەدرابوو مەگەر بەوەی کە پەرستشی خوا بکەن، بە دڵسۆزیو ملکەچیی، خۆیان بە دوور بگرن لە هەموو بیرو باوەڕێکی خوارو خێچ، وە نوێژ بکەنو زەکات بدەن، وە ئەمەیە ئایینی ڕاست.

- ﴿ فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا ۝١١٠ ﴾ الكهف.

واتە: جا هەر کەس بە تەمایە بە خزمەت پەروەردگاری بگات (لە قیامەتدا) ئەوە با کردەوەی چاك بکات، وە لە پەرستنی پەروەردگاریدا کەس نەکات بە هاوبەشی.

- ﴿ وَيُطْعِمُونَ ٱلطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ٨ إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ ٱللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَآءً وَلَا شُكُورًا ٩ ﴾الإنسان.

واتە: وە خواردن بە هەتیوانو هەژارانو دیلان (بەند کراوان) دەدەن بـا حەزیشـیان لیّ بیّ، (دەڵیّن) ئیّمە بەڕاستی خواردنتان دەدەیـنیّ هـەر لەبـەر خـوا، چاوەڕوانی ناکەین لە ئیّوە نە پاداشتو نە سوپاس.

* وە هەر ئەو نیازپاکییە مەبەستە لەو فەرمایشتەدا کە پیّغەمبـەری خـوا صـلى الله عليه وسلم دەفەرمویّ: {إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ} رواه أحمـد بـرقم (١٦٨)، والبخـاري بـرقم (١)، ومسـلم بـرقم (١٩٠٧).

هەروەها پیّغەمبەری خوا صلى الله عليـه وسـلم دەفـەرمویّ: {إِنَّ اللَّهَ لا يَقْبَلُ مِنْ الْعَمَلِ إِلاَّ مَا كَانَ لَهُ خَالِصًا وَابْتُغِيَ بِهِ وَجْهُهُ} أخرجـه النسـائي بـرقم (٣١٤٠) والطبراني برقم (٧٦٢٨) قال الحافظ في الفتح (٢٨/٦): إسناده جيد.

واتە: خوا کارو کردەوەیەك وەرناگریّ، مەگەر بۆ ئەو بە نیازپاکیی ئەنجام درابـیّ، وە لە پیّناوی ئەو (خوا) ئەنجام درابیّ.

وە کاتیّ پیّغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم موعاذ رضـي الله عنـه دەنیّـریّ بـۆ یەمەن، موعاذ دەڵیّ: ئەی پیّغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم ئامۆژگاریم بکـە، پیّغەمبـەری خـوا صـلى الله عليـه وسـلم پیّـی دەفـەرمویّ: {أَخْلِصْ دِينَكَ يكفيكَ القليلُ من العمل} أخرجه والحاكم برقم (٧٨٤٤).

واتە: لە دینداریدا نیازپاکبە، ئەنجامدانی کردەوەیەکی کەم بەسـتە، (واتـە: ئەگـەر کردەوەکانت بەتەنها بۆ خوا ئەنجامدا ئەوە ئەگەر کەمیش بن بەستە).

بەڵام حەقیقەتی کردەوەیەک بە نیازپاکییەوە چییە؟!

هەر کردەوەیەك بەندە ئەنجامی دەدا لە ژیانیدا، لای خوا وەرناگیرێ، وە بۆی تۆمار ناکرێ لە تەرازوی چاکەکانی مەگەر ئەو دوو مەرجەی تێدابێ:

یەکەم: شەرع دانی پێدانابێ‌و (موافق)ی شەریعەت بێ.

دووەم: بەتەنها بۆ خوا ئەنجام درابێ.

ئەگەر کردەوە موافقی شەریعەت بێ، بەڵام بە نیازپاکییەوە بۆ خوا ئەنجام نەدرابێ وەرناگیرێ، وە ئەگەر بە نیازپاکییەوە بۆ خوا ئەنجام درابێ بەڵام موافقی شەریعەت نەبێ، دیسان وەرناگیرێ، کەواتە: کردەوە وەرناگیرێ لای خوا مەگەر بۆ خوا ئەنجام درابێ بەو پەڕی نیاز پاکییەوە، وە موافقی شەریعەتیش بێ.

ئەو واتایە بۆ وەرگیرانی کردەوە لای خوای بەرزو مەزن زانایانی پێشی ڕوونیان کردۆتەوە، وە بە قوتابیەکانیان ڕاگەیاندوە، وە نەوە دوای نەوە جیلی مسوڵمانانیان لێ ئاگادار کردۆتەوە، بۆ ئەوەی هەر جیلێك پەروەردە بێ لەسەر شوێنکەوتەی تەواوی شەریعەت‌و ڕاستگۆیی‌و نیازپاکیی لە ئەنجامدانی کردەوەکانیدا.

*** براو خوشکی بانگخواز گوێ لەو گفت‌و گۆیە بگرە لەگەڵ یەکێ لە زانایانی پێشین:**

پرسیار لە (فضیل بن عیاض) کرا دەربارەی مانای چاکترین کردەوە لەم فەرمایشتەی خوای پەروەردگار کە دەفەرمویَ: ﴿ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ﴾ ٢ الملك، گوتی: مەبەست لە (أَحْسَنُ عَمَلًا) چاکترین کردەوە بریتیە لەو کردەوەی بەو پەڕی نیازپاکی‌و موافقی شەریعەتەوە ئەنجام دەدرێ.

وە فەرموی: ئیخلاص ئەوەیە بۆ خوا ئەنجام درابێ، وە (الصواب) ئەوەیە شەریعەت دانی پێدانابێ‌و بەگوێرەی شەریعەتی خوا بێ[1].

وە بانگخواز زۆر لە پێشترە لە کەسانی دیکە بزانێ کردەوەی باش‌و وەرگیراو لای خوا کامەیە.

براو خوشکی بانگخواز! ئەوەی لەسەرت پێویستە بەر لە هەموو شتێکی دیکە ئەوەیە سەیری ئەو کردەوانە بکەی کە ئەنجامیان دەدەی: ئایا بە گوێرەی شەریعەتی خوایە، دەچێتە ئەو چوار چێوەیەی کە خوای پەروەردگار بۆ بەندەکانی کێشاویەتی؟ وە ئایا بە نیازو مەبەستێکی پاك تەنها بۆ خوای بەرزو مەزن ئەنجامت داون؟ ئایا لە پاڵ ئەنجامدانی ئەو کردەوەیەت چاوەڕەوانی هیچ سوپاس‌و ستایشێك نەبووی لەلایەن کەسێکەوە؟ ئەگەر بەم شێوەیە ئەنجامیان دەدەی ئەوە داوا لە خوای پەروەردگار بکە ڕاگیراوت بکات، وە لە هەوڵدان بەردەوامبە بۆ زیاترو زیاتر، وە پلە پلە سەرکەوە بەرەو کامڵ بوون، بەڵام ئەگەر بە پێچەوانەت ئەنجام داوە ئەوە بگەڕێوە لای خوا، نیەت‌و مەبەستت ڕاست بکەوە، وە ئیخلاص‌و نیاز پاکیت بۆ خوا بسەلمێنە، وە بە هەموو توانایەکیشت هەوڵبدە ئەوانەی ئەنجامی دەدەی بە گوێرەی شەریعەتی خوا بێ، نەك کردەوانێك بن شەریعەتی خوا فەرمانی پێ نەکردبێ.

بانگخوازانی نیازپاك بەچی دەناسرێنەوە؟

کەمێك بەر لە ئێستا باسی ئەوەمان کرد کە هیچ کردەوەیەك وەرناگیرێ لای خوای باڵادەست مەگەر بە نیازێکی پاك بۆ خواو بەگوێرەی شەریعەت ئەنجام درابێ، بە

---

١) ئەم بەسەرهاتە لە کتێبی (مختصرة تکوین الشخصیة الإنسانیة) وەرگیراوە.

پشت بەستن بەمە بۆ وەرگیرانی کردەوەکان لای خوا پێویستە لەسەر بانگخوازان درك بەم ڕاستیانەی خوارەوە بکەن:

١)- مەبەستیان لە بانگخوازیەکەیان تەنها خوا بێ.

٢)- هەموو هەڵسانو دانیشتنو کردەوەو سلوکێکی کۆمەڵایەتیان بە گوێرەی شەریعەتی خوا بێ.

٣)- بەردەوام لێ پێچینەوە لە خۆیان بکەن، وە بە شێوەیەکی بەردەوام پرسیار لە خۆیان بکەن مەبەستیان چییە لە ڕاگەیاندنی ئەم بانگەوازە؟ وە مەبەستیان چییە لە بانگ کردنی خەڵك؟

٤)- سەیری کردەوەکانیان بکەن ئایا وەك ئەو قسانە وایە کە دەیکەن، یاخود وەك ئەو حاڵەیە کە تێیدان؟

٥)- وریابن لە فێڵو تەڵەکەی شەیتانو وەسوەسەی نەفسو هەواو ئارەزوو، وە وریاو ئاگاداربن لە فیتنەی بە خۆ سەرسام بوونو پێ هەڵخلیسکان بە هۆی ڕووپامایی (ریاء)وە.

بە بۆچوونی من بانگخوازان ئەگەر دەرك بەو حەقیقەتانە بکەن، وە خۆیان بەو وەسفانەی سەرەوە برازێننەوە، ئەوە ڕاستگۆن لە گرتنەبەری ڕێگای ئیخلاص، وە بە ئیخلاصەوە ڕێ دەکەن لە ڕێگای بانگەواز، وە خوای کاربەجێش ئەوکاتە چاکسازی لە ئینسانەکان دەهێنێتە دی لەسەر دەستی ئەوان، وە گەلو میللەتانیان پێ هیدایەت دەدات، بەڵکو خەڵکی پێیان کاریگەر دەبن، وە وەڵامی بانگەوازەکانیان دەدەنەوە، وە بە هەڵبژاردنو ئازادی خۆیان ڕێنمویی خوای پەروەردگار وەردەگرن بەو پەڕی ملکەچییەوە.

براو خوشکی بانگخواز!

بۆ ئەوەی شوێنەواری نیازپاکیت بۆ دەربکەوێ لە بانگەوازی کـردن بـۆ لای خـوا، وە بـۆ ئـەوەی شـوێنەواری کەسـانی نیازپاکـت بـۆ دەرکـەوێ لـە کاریگەرییان بەسەر خەڵکی، گوێبگرە لـەم بەسـەرهاتە بـۆت دەردەکـەوێ نیازپاکی چ کاریگەرییەکی هەیە، وە بە پێچەوانەوە هەواو ئارەزووش چ بـە ئینسان دەکات؟

یەکێ لە عابیدەکانی ئوممەتانی پێشتر زەمەنێکی زۆر خـەریکی خواپەرسـتی بـوو، کۆمەڵێ خەڵك هاتنـە لای پێیـان گـوت: لـە فـلان شـوێن قـەومێك هـەن دارێـك دەپەرستن لە جیاتی خوا، بە بیستنی ئەمە زۆر تورە بوو، تەورەکەی هاوێشتە سـەر ملی بۆ ئەوەی دارەکە ببڕێتەوە، ئیبلیس لەسەر شێوەی پیـاوێکی پـیر هاتـە سـەر ڕێگەکەی پێی گوت: بۆ کوێ دەچی ڕەحمەتی خوات لێبێ؟

گوتی: دەمەوێ ئەو دارە ببڕمەوە.

ئیبلیس گوتی: تۆ چ کارێکت بەم دارەیـە، وازت لـە خـوا پەرسـتیەکەت هێنـاوەو خۆت سەرقاڵ کردووە بە غەیری پەرستنی خوا!

گوتی: ئەمەش بەشێکە لە خواپەرستییەکەم.

ئیبلیس گوتی: من ناهێڵم ئەو دارە ببڕیتەوە.

بوو بەشەڕیان زۆری نەخایاند کابرای عابید ئیبلیسی بە زەوی داداو لەسـەر سـنگی دانیشت.

ئیبلـیس پێـی گـوت: وازم لێبێنـەو بەرمـدە بـا هەنـدێ قسـە بکـەین، ئـەویش هەڵسایەوە.

ئیبلیس گوتی: ئەی کابرا خوا ئەمەی لەسەر تۆ پێویست نەکردووە خۆ تۆ ئەم دارە ناپەرستی، چ پەیوەندیت بە خەڵکی دیکە هەیە دەیپەرستن یان نا، خوای پەروەردگار پێغەمبەرانی هەیە لە هەموو بەشەکانی ئەم زەویەدا، ئەگەر بیویستبا بۆی دەناردن‌و فەرمانی پێ دەکردن بیبڕنەوە!!.

کابرای عابید گوتی: هەردەبێ بیبڕمەوە.

دووبارە شەڕ لەن ێوانیان سەری هەڵدایەوە، کەوتنە ڕاکێش ڕاکێشی یەکدی، بۆ جاری دووەم کابرای عابید توانی زاڵ بێ، لەسەر سنگی دانیشت، کاتێ ئیبلیس بێ توانایی خۆی بینی ڕێگەی دیکەی گرتە بەر، زانی کە ئەو عابیدە هەتا بەم ئیخلاصەوە کارەکانی بکات هیچ هێزێك لەسەر زەوی ناتوانێ بەسەریدا زاڵ بێ، بۆیە پەنای بۆ ئەوەبرد نیەت‌و مەبەستی کابرای عابید بگۆڕێ، شتێکی تووش بکاو نیازو مەبەستەکەی بگۆڕێ بۆ غەیری خواو پاداشتی خوا.

گوتی: بۆ نایەی لەسەر شتێك پێك بێین کە سوودی زۆری بۆت هەیە؟

کابرای عابید گوتی: ئەو شتە چییە؟

ئیبلیس گوتی: تۆ بەرمدە تا پێت بڵێم، ئەویش بەریدا.

ئیبلیس گوتی: تۆ پیاوێکی کەم دەرامەتی هیچ شتێکی وات نییە، بووی بە بارگرانی بەسەر خەڵکی‌و ئەوان دەتژیەنن، وە لەوانەیە تۆش حەز بکەی فەزڵ‌و چاکەت هەبێ بەسەر برادەرانت، وە حەز دەکەی یارمەتی دراوسێکانت بدەی، وە برسیەکان تێر بکەی‌و وە بێنیاز بی لە خەڵکی؟

کابرای عابید گوتی: بەڵێ!!

ئیبلیس گوتی: واز لەم کارە بێنە، لەسەر من بێ هەموو شەوێك دوو دینار لەژێر سەرت دادەنێم، بەیانیان کە هەڵسای هەڵیگرەوە بۆ خۆت‌و خێزانت سوودی لێ

ببینە، وە خێریشی پێ بکە، ئەمە سوودی زۆرترە بۆ مسوڵمانان لە بڕینی دارێك کە لە شوێنی خۆیدا شین بووە، بڕینی ئەو دارە هیچ زەرەرێك بە وانە ناگەیەنێ کە دەیپەرستن، وە هیچ سوودێکیشی بۆ برا ئیمانداره‌کانت نیە!!.

کابرای عابید هەندێك بیری کردەوە پاشان گوتی: ئەم پیاوە پیرە ڕاست دەکات، خۆ من پێغەمبەر نیم لە ئەستۆی من بێ بڕینەوەی ئەم دارە، وە خۆ خوا فەرمانی پێ نەکردووم تا بیبڕم، تا ئەوەی ئەگەر نەیبڕم گوناهبار بم، ئەوەی ئەم پیاوە پیرە پێی گوتم سودی زۆر زیاترە، بۆیە دەستی خستە نێو دەستی ئەو پیاوە پیرەو پەیمانیان بەست.

ئیبلیس پەیمانی پێدا کە وەفای بەو پەیمانە هەبێ، وە سوێندیشی بۆ خوارد.

کابرای عابید گەڕایەوە شوێنەکەی خۆی، شەوی کردەوە، بۆ بەیانی دوو دینارەکەی بینی لای سەری، بۆ بەیانی بەهەمان شێوە، بەڵام بۆ ڕۆژی سێیەم و دواتریش هیچ شتێکی نەبینی!!

تووڕەبوو تەورەکەی خستە سەر شانی، ڕۆیی بەرەو ئەو شوێنەی کە دارەکەی لێبوو، دووبارە ئیبلیس بەرەو ڕووی هات لەسەر شێوەی پیاوێکی پیر، پێی گوت: دەتەوێ بۆ کوێ بچی؟

گوتی: دەمەوێ ئەو دارە ببڕمەوە.

ئیبلیس گوتی: درۆت کرد! بەخوا تۆ توانای ئەنجامدانی ئەو کارەت نییە.

کابرای عابید بۆی چوو بۆ ئەوەی وەکو جاری یەکەم بەزەویدا بدات، بەڵام چی بەسەرهات؟ ئیبلیس گرتی و بە زەویدادا وەك چۆلەکە کەوتە ژێر پێیەکانی ئیبلیس، ئیبلیس لەسەر سنگی دانیشت، پێی گوت: واز لەم کارە دەهێنی یان سەرت ببڕم؟

کابرای عابید سەیری کرد هێزی نیە خۆی ڕزگار بکا، گوتی: سەرکەوتی بەسەرمدا، هەواڵم پێ بدە چۆن جاری یەکەم من توانیم سەرکەوم بەسەرتدا، کەچی تۆ ئەمجارە سەرکەوتیت بەسەرمدا؟

ئیبلیس پێی گوت: چونکە تۆ جاری یەکەم توورە بوونەکەت لەبەر خوا بوو، نیەت و مەبەستت ئاخیرەت بوو، بە هێزی خوا سەرکەوتیت بەسەرمدا، بەڵام ئەوجارەیان تورە بوونەکەت بۆ پارەو بۆ نەفسی خۆت بوو توانیم بەسەرتدا زاڵ بم)[٢].

هەر بە هۆی ئیخلاصەوە کاریگەریی بەدەست دێت، ڕێز بەدەست دێت، متمانە بە دەست دێت، با کەسی بانگخواز خۆی بە ئیخلاص بڕازێنێتەوە، وە دوور بکەوێتە لەو شوێنانەی پێی تێدا هەڵدەخلیسکێ و تووشی دەرچوون دەبێ.

وریابە لە فێڵی شەیتان، وە ڕیای نادیارو شاراوە، وە پەتەکانی ئارەزوو، وە وەسوەسەی نەفسی فەرمانکەر بە خراپە، ئەگەر دەتەوێ ئەم بانگەوازە بڵاو بێتەوە، وە عیززەت و شانازی بۆ ئیسلام بگەڕێتەوە، وە کیانێك بۆ ئەم ئۆممەتە دروست بێ، ئەو کاتە ئیمانداران دڵخۆش دەبن بە سەرکەوتنی خوا.

---

٢) لە کتێبی (من صفات الداعیة)ی محمد الصباغ وەرگیراوە. ص ٤٥، ئەویش لە کتێبی (الإحیاء)ی خواستۆتەوە.

جورئەت

لە ڕاستیدا جورئەت ئەو هێزە دەروونیە چاکەیە کە بانگخوازی ئیماندار بە هۆی ئیمانی پتەوی بە خوای تاكو بێ هاوتا، وە بە هۆی ئەو حەقەی کە دەست لەملانێی بووە، وە بە هۆی ئەو ژیانە نەبڕاوەی دوای مردن کە یەقینی بۆ دروست بووە دەربارەی، وە بە هۆی ئەو قەدەرەی کە تەسلیمی بووە، وە بە هۆی ئەو بەرپرسیارێتیەی کە هەستی پێ دەکات، وە بە هۆی ئەو پەروەردە ئیسلامییەی کە پێی گۆشت کراوە، بۆی فەراهەم دەبێو بەدەستی دێنێ.

وە ئیماندار بە قەد ئیمانی بەو خوایەی کە هەرگیز ژێر ناکەوێ، وە بە قەد ئیمانی بەو حەقەی کە هەرگیز سەرشۆڕ نابێ، وە بە قەد ئیمانی بەو قەدەرەی کە هەرگیز ناگۆڕێ، وە بە قەد ئیمانی بەو بەرپرسیارێتیەی کە لەسەریەتی، بە گوێرەی پتەوی ئیمانی بەمانە هەمووی جورئەتو ئازایەتیو چاونەترسی بۆ پەیدادەبێ، وە زیاتر دەتوانێ بانگەوازی بۆ وشەی حەق بکاو لە لۆمەی لۆمەکاران نەترسێ.

* لێرەوەیە فەزڵی بوونی جورئەت لەسەر حەق لە گەورەترینی جیهادەکانە: وەك پێغەمبەری خوا دەفەرموێ: {أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةُ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ} أَخْرَجَهُ أَبو دَاوُد برقم: (٤٣٤٤)، وَابْنُ مَاجَهْ برقم: (٤٠١١). واتە: باشترین جیهاد گوتنی وشەی حەقە بەرانبەر دەسەڵاتدارێکی ستەمکارو لادەر.

* ئا لێرەوە گەورەی شەهیدان (حەمزەی کوڕی عبدالمطلب)ە، وە کەسێکیش لە پێناوی ووشەی حەقدا شەهید دەبێ لە ڕیزی حەمزەیە خوا لێی ڕازی بێ، ئەوەتا پێغەمبەری خوا صَلّی الله علیه وسلم دەفەرموێ: {سَيِّدُ الشُّهَدَاءِ حَمْزَةُ بن عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَرَجُلٌ قَامَ إِلَى إِمَامٍ جَائِرٍ، فَأَمَرَهُ وَنَهَاهُ، فَقَتَلَهُ}، أَخْرَجَهُ

الحَاكِم برقم: (٤٨٨٤) وقال: صحيح الإسناد، والطبراني برقم: (٤٠٧٩)، وصحَّحَهُ الألباني في (صَحِيح الْجَامِع) برقم: (٣٦٧٥)، و "الصَّحِيحَة" برقم: (٣٧٤).

واتە: سەردارو گەورەی شەهیدا (حەمزەی کوڕی عبدالمطلب)ە، وە پیاوێکە لەبەدەم پێشەوایەکی ستەمکاردا هەڵدەستێتەوەو فەرمانو قەدەغەی خوای پێ ڕادەگەیەنێ ئەویش دەیکوژێ.

* بە هەمان شێوە دەبینین پێغەمبەری خوا صَلّی الله علیە وسلم پەیمانی لە هاوەڵان وەرگرت کە هەمیشە حەق بێژین لە هەر شوێنێکدابن، وەك هاتووە لە عوبادەی کوڕی صامت دەڵێ: {بَايَعْنَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ فِي الْعُسْرِ وَالْيُسْرِ وَالْمَنْشَطِ وَالْمَكْرَهِ وَعَلَى أَثَرَةٍ عَلَيْنَا وَعَلَى أَنْ لَا نُنَازِعَ الْأَمْرَ أَهْلَهُ وَعَلَى أَنْ نَقُولَ بِالْحَقِّ أَيْنَمَا كُنَّا لَا نَخَافُ فِي اللّٰهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ} رواه مسلم برقم: (١٠٧٩).

واتە: بەیعەتماندا بە پێغەمبەر صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لەسەر گوێگرتنو گوێڕایەڵی، لە کاتی خۆشیو ناخۆشیدا، وە لەکاتی چوستو چالاکیو بێ هێزیدا، وە هەردەم ئەو بەسەر خۆماندا هەڵبژێرین، وە کێشەو مشتو مڕ لەگەڵ ئەو کەسەدا نەکەین کە لەسەرمانی دەکاتە فەرمانڕەوا، وە حەق بێژین لە هەموو شوێنێکدا، وە لە گوتنی حەقیشدا لە لۆمەی لۆمەکاران نەترسین.

* هەر دەربارەی جورئەتو چاونەترسی کەسی بانگخواز، ئەوەتا خوای تەعالا ستایشی ئەو کەسانە دەکات کە پەیامەکەی خوا دەگەیەننو وە هەر لەو دەترسنو لە غەیری ئەو ناترسن، وەك دەفەرموێ: ﴿ ٱلَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَٰلَٰتِ ٱللَّهِ وَيَخۡشَوۡنَهُۥ وَلَا يَخۡشَوۡنَ أَحَدًا إِلَّا ٱللَّهَۗ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ حَسِيبًا ٣٩ ﴾الأحزاب.

واتە: کەسانێ کە پەیامەکەی خوا ڕادەگەیەنن وە لە (خوا) دەترسن‌و بێجگە لە خوا لەهیچ کەسی دیکە ناترسن خوا بەسسە بە چاودێر.

وە مێژووی بانگەوازو بانگخوازان پڕن لەو کەسانەی کە حەق بێژ بوون‌و لە لۆمەی لۆمەکاران نەترساون.

چەند نمونەیەکی زیندووی ئەو پیاوانەی کە حەق بێژ بوون‌و لە بەر خوا لە لۆمەی لۆمەکاران نەترساون.

بەڵکو بانگخوازانمان بەو نموونانە کاریگەر بن‌و، دەست بە چاکترینی هەڵوێستەکانیان بگرین:

أ- لە هەڵوێستەکانی (عیززی کوڕی عەبدوسسەلام): جارێکیان لە دانیشتنێکدا کە پڕ بوون لە پیاوانی دەوڵەت بە سوڵتانی میصر (نجم الدین أیوب)ی گوت: ئەی ئەییوب! چ وەڵامی خوا دەدەیەوێ لە ڕۆژی دوایی ئەگەر پرسیارت لێ بکات: ئایا مولکی میسرم بە تۆ نەدا کەچی تۆ مەشروبت تێدا حەڵاڵ کردو ڕێگەت دا کڕین‌و فرۆشتنی پێ بکرێ؟

سوڵتان گوتی: ئایا ئەمەی تۆ دەیڵێی ڕووی داوە؟

گوتی: بەڵێ، فلانە شوێن کڕین‌و فرۆشتنی مەشروبی لێ دەکرێ، وە خراپەکاری لێ دەکرێ، تۆش لە خۆشی نیعمەتەکاندی ئەو مەملەکەتە پاڵ کەوتوی!!.

سوڵتان گوتی: ئەمە من نەمکردووە، ئەوەی تۆ دەیڵێی ئەو کاتەیە کە باوکم لەسەر حوکم بوو!

عیزز گوتی: واتە تۆ لەو کەسانەی کە دەڵێن: ﴿ ...إِنَّا وَجَدْنَآ ءَابَآءَنَا عَلَىٰٓ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم مُّقْتَدُونَ ٢٣ ﴾الزخرف، واتە: بەڕاستی ئێمە باوو باپیرانی خۆمان

لەسەر ئایینێك بینیوە وە بەڕاستی ئێمە لەسەر ئایینی ئەوان دەڕۆین، ئەمەش وای لە سوڵتان کرد ئەو شوێنە قەدەغە بکاو دایبخات[٣].

ب- (ئەبو موسلیمی خەولانی) کاتێ دەچووە لای موعاویە، پێی دەگوت: سڵاوی خوات لێبێ ئەی بەکرێ گیراو، ئەوانەی دەوری هەوڵیان دەدا بە ئەبی موسلیم بڵێن: بڵێ: سڵاوی خوات لێبێ ئەی ئەمیر، بەڵام ئەبو موسلیم ئەم داوایەی ڕەت دەکردەوە، پاشان ڕووی لە موعاویە دەکردو دەیگوت: (تۆ بەکرێ گیراوی بۆ ئەم ئۆممەتە، پەروەردگارت بە کرێی گرتووی بۆ چاودێری ئەوان)[٤].

ج- کاتێ (عبدالرحمن ناصر) بەو پەڕی داهێنانەوە شاری زەهرائی لە وڵاتی ئەندەلوس بونیاد نا، ئەوەندە پارەی لێدا کە لەژمارە نەدەهات، ئەو پارە زۆرەو جوانکارییە لە درووست کردنی ئەو شارە لە هەموو شوێنێك دەنگی دایەوە، وە هەواڵەکە گەیشتە (منذر بن سعید) بە بیستنی هەواڵی بە فیڕۆدانی ماڵو موڵکی گەل زۆر تووڕە بوو، بە ئامادەبوونی ناصرِ لەبەر دەم خەڵکدا چووە سەر مینبەری مزگەوت، ڕووب لۆمەو سەرکۆنەی کردە ناصر، پێی گوت: (پێم وانییە شەیتان خوا خەجاڵەتی بکات گەیشتبێتە ئاستی تۆ، وە ئەو ئیمکانیەتەی پێ نەدراوە کە بە تۆ دراوە، کەچی خوا هاوێشتیە ڕیزی کافران!!).
(عبدالرحمن ناصر) گرژ بوو لە کاتی بیستنی قسەکانی (منذر بن سعید)، یەکسەر قسەکانی پێ بڕیو گوتی: سەیر بکە تۆ دەزانی چی دەڵێی؟ چۆن خوای گەورە

---

٣) لە کتێبی (تربیة الأولاد في الإسلام) ی دانەر وەرگیراوە ص ٣٧٨.
٤) لە کتێبی (تربیة الأولاد في الإسلام)ی دانەر وەرگیراوە ص ٣٧٨.

دەمخاتە پێگەی کافران؟ (منذر بن سعید) گوتی: با، ئەدی ئەوە نیە خوا دەفەرموێ: ﴿ وَلَوْلَآ أَن يَكُونَ ٱلنَّاسُ أُمَّةً وَٰحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَن يَكْفُرُ بِٱلرَّحْمَٰنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِّن فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ٣٣ ﴾الزخرف، واتە: خۆ ئەگەر لەبەر ئەوە نەبووایە کە خەلکی ببن بە ئۆممەتی بێباوەڕ وامان دەکرد هەرکەس بێ باوەڕ بوایە بەخوای میهرەبان سەقفی خانووەکانیان لە زیو بووایە، هەروەها پلەکان کە پێیدا سەردەکەون (بۆمان دەکردن بە زیوو)، خەلیفە ڕووی خۆی وەرگێڕاو فرمێسکەکانی بە ڕیشیدا هاتنە خوارەوە لە ترسی خوای پاكو بێگەرد، پاشان ڕووی کردە قازی (منذر بن سعید)و پێی گوت: (خوای گەورە پاداشتت بداتەوە لە جیاتی مسولمانانو دینەکەی، خوا نموونەت زۆر بکات، سوێند بە خوا ئەوەی تۆ گوتت حەق بوو) لە دانیشتنەکە هەلساو داوای لێخۆشبوونی لە خوا کرد، فەرمانی کرد قوببەکە هەلبوەشێننەوەو لە خۆل دروستی بکەن[٥].

د- ئەبو حامیدی غەزالی لە (إحیاء)ەکەی خۆی ئەم بەسەرهاتە دەگێڕێتەوە: لە ئەصمەعیەوە دەلێ: (عطاء بن أبي رباح) دەچێتە لای (عبدالملك بن مروان) ئەو کاتەی کە خەلیفە بوو، لەو وەرزی حەجدا، (عبدالملك) لەسەر ڕایەخەکەی خۆی لەگەل دەستو پێوەندەکانی دانیشتبوو، کاتێ چاوی بە (عطاء) کەوت لەبەری هەلسایەوە، لەگەلی دانیشت، پێی گوت: ئەی باوکی موحەممەد! چ پێداویستیەکت هەیە؟

(عطاء) گوتی: ئەی ئەمیری ئیمانداران لە خوا بترسە لەمالی خواو لە حەرەمی پێغەمبەری خوا، لە خوا بترسە دەربارەی نەوەکانی موهاجیرینو ئەنصار، تۆ بە

---

٥) لە کتێبی (إلی ورثة الأنبیاء)ی دانەر ص ٤٥،٤٤.

هۆی ئەوانەوە لێرە دانیشتووی، تۆ بەرپرسیاری لە کاروباری مسـوڵمانان، لـە خـوا بترسە دەربارەی ئەو کەسانەی لـەدەرگای تـۆدا وەسـتاون، بـێ ئاگـا مەبـە لێیـان، دەرگای خۆتیان لەسەر دانەخەی!!

(عبـدالملك) گـوتی: باشـە وا دەکـەم، پاشـان (عطـاء) هەڵسـا بـۆ ئـەوەی بـڕوا، (عبدالملك) دەستی گرتو پێی گوت: تۆ ئەوەی داوات کرد بـۆ غـەیری خـۆت بـوو هەمووی جێبەجێ دەکەین، بۆ خۆت چیت پێویستە بۆت بکەین؟

(عطاء) گوتی: مـن هـیچ پێویسـتیەکم بـە دروسـتکراوەکانی خـوا نیـە، پاشـان ڕۆیشت.

ئەوەی لەسەر بانگخوازانـە بریتیـە لـەوەی چـاو لـە پێشـینە چـاکەکان بکـەن لـە جورئەتو ئازایەتییان، بەڵکو خەڵکی بـەرەو بەدەسـتهێنانی بەرژەوەندییـە دیـنیو دنیاییەکانیان بچنو خراپەکاریەکان لە خۆیان دوور خەنـەوە، وە دەبـێ بـانگخوازان کارلێك لەگەڵ کۆمەڵگاکانی خۆیان بکەن بۆ ڕاگەیاندنی وشەی حەق، بێ ئەوەی لـە لۆمەی لۆمەکاران بترسـن، بـەڵکو بـانگخوازان بـەم سیفەتەیان ببنـە داینـەمۆی گۆڕانکاری بەدەوری سـەرەکی خۆیـان هەڵسـن لـە چاکسـازیو پاکسـازی کردنـی کۆمەڵگا، خوای کاربەجێ لە دنیادا خێرو چـاکەیان دێنێتـە ڕێ، وە لـە قیامەتـدا پاداشتی زۆریان بۆ هەڵدەگرێ، وە بـۆ ئـەوەی لەسـەر دەسـتی ئـەوان عیـزەت بـۆ ئیسلامو شکۆ بۆ مسوڵمانان بگەڕێننەوە، وە وەحدەت بۆ مسـوڵمانان بگەڕێتـەوە، وە مەشخەڵی حاکمیەت بێتەوە دەست شەریعەتی خوای تاكو پاك، ئەمەش بۆ خوا کارێکی قورس نیەو هیچ شتێك خوا دەستەوستان ناکات.

پێویستە لەسەر بانگخواز جیاوازیی بکات لەنێوان جورئەتو ڕق هەڵسان

جورئەت شتێکەو ڕق هەڵسان شتێکی دیکەیە:

* جورئەت ئەوەیە: حەق بێژ بی، بۆ گوتنی حەقیش حیساب بۆ هیچ کەسێك نەکەی ئەگەر لەسەریشی تووشی میحنەتو ئێشو ئازاربی، ئەمەش نابێتە رێگر لەبەردەم کەسی بانگخواز لەگەڵ جورئەتەکەشیدا نەرمو نیانو دانا بێ لەگەڵ ئەو کەسانەی کە ئامۆژگارییان دەکات.

بەڵکو بنچینەو بناغە لە بانگکردنی کەسی بانگ کراوو ئامۆژگاری کردنی کەسی ئامۆژگاری کراو نەرمو نیانیو بەزەییو حیکمەتو ئامۆژگاری جوانە، وەك خوای کاربەجێ دەفەرموێ: ﴿ ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِۖ وَجَٰدِلۡهُم بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُ... ١٢٥ ﴾النحل.

واتە: (خەڵکی) بانگ بکە بۆ رێبازی پەروەردگارت بە لێزانییو دانایيو ئامۆژگاری چاكو شیرین وە لەگەڵیان بدوێ (موجادەلە بکە) بە چاکترین شێوە.

* بەڵام رق ئەستوور بوون ئەوەیە لەگەڵ ئەو کەسەی کە بانگی دەکەی بۆ ئیصلاح بە ووشکیو دڵ رەقیو توندییەوە لەگەڵی دەست پێ بکەی، ئەم دەستپێکە خراپەش لای کەسی بانگکراو، یاخود ئامۆژگاری کراو پەرچە کردارێك دروست دەکات خۆیو بانگخوازەکە بەرەو چارەنووسێکی خراپ دەبات، بە تایبەت ئەگەر هاتوو ئەو کەسەی ئامۆژگاری دەکرێ خاوەنی پلەو پایەو هێزێك بێ.

* **هەر بەم بۆنەیەوە پێم خۆشە ئەم بەسەرهاتەتان بۆ باس بکەم:**

واعیزێك (بانگخوازێك) دەچێتە لای ئەبو جەعفەری مەنصور زۆر بەرق ئەستوریەوە لەگەڵی دەدوێ، ئەبو جەعفەر بە کابرای واعیز دەڵێ: ئەی کابرا تۆزێك لەسەرخۆبە لەگەڵم، خوای پەروەردگار زۆر لە تۆ باشتری نارد بۆ لای کەسێکی زۆر لە من خراپتر، مووسای نارد بۆ لای فیرعەون کەچی پێی فەرموو: ﴿ فَقُولَا لَهُۥ قَوۡلٗا

لَّيِّنًا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ ﴿٤٤﴾ طه، واتە: جا قسەی لەگەڵ بکەن بە نەرمو نیانی بەڵکو بیر بکاتەوە، یا بترسێ (لە سزای خوا)، پیاوە واعیزەکە یەکسەر تووشی خەجاڵەتی بوو، بیری کەوتەوە کە نە ئەو باشترە لە مووسا سەلامی خوای لێ بێ، نە ئەبو جەعفەریش خراپترە لە فیرعەون.

بەڵێ لە هەندێ کاتدا توندیی‌و وشکی پێویستە بۆ کەسی بانگخواز وەك هەندێ لەو بەسەرهاتانەی کە پێشتر هێنامان بانگخوازان چۆن سوڵتانەکانیان ئامۆژگاری کردووە، بەڵام ئەم توندییە هەندێ جار هۆکارو پاساوی خۆی هەیە، هەروەك بینیمان لە هەڵوێستەکەی قازی (منذر بن سعد)، ئەو قازییە خراپیی بەکارهێنانی ماڵو موڵکی ئوممەتی ڕوون کردەوە، کە لە شوێنی شایستەی خۆی خەرج ناکرێو بە فیڕۆ دەدرێ، هاوشێوەی ئەم خراپەکاریانە پێویست بەوە دەکات بانگخواز لە بەرانبەریدا حەزمی هەبێ، وە بابەتەکە بە ڕاشکاوی ڕوون بکرێتەوە، بەڵکو کابرای ستەمکار دەست لە زوڵمەکەی هەڵگرێ، وە ئەوەی کە ماڵو موڵکی گشتی بە فیڕۆ دەدا دەست هەڵگرێ لە خواردنو بە فیڕۆدانی موڵکی ئوممەت، هەر ئەمە بوو وای لە (عبدالرحمن الناصر) کرد ئەو خشتە زێڕو زیوانەی بەکاری هێنابوو، بیگەڕێنێتەوە بۆ (بیت المال) ڕوونو ڕاشکاویی ئەم قازییە بەڕێزە وای لێکرد کارێکی لەم جۆرە ئەنجام بدات.

ئەوەی کە پێویستە بگوترێ پاش ئەمە:

جورئەتو چاونەترسی لەسەر حەق ڕەوشتێکی ستایش کراوە لە کەسی بانگخواز، بنچینەو بناغە ئەوەیە بانگخواز لەسەر خۆیی‌و نەرمو نیانی تێدابێ، بە تایبەت لەگەڵ ئەوانەی کە سەرەتان، تەنها مەگەر لە حاڵەتێك نەبێ کە زۆر پێویست بەوە بکات ڕاشکاوانە ڕەفتار بکەی، لەو حاڵەتەدا کێشە نییە ئەگەر ڕاشکاوو خاوەن حەزم بی، بەمەرجێك سنوور شکێنی تێدا نەکرێ، وە سنووری حیکمەتو دانایی تێدا نەبەزێنرێ، وە نەبێتە هۆی سەرهەڵدانی ئاژاوەو فیتنە.

ئارام گرتن

ئارام گرتن: بریتییە لە هێزێكی دەروونی باشی كاریگەر... وا لەو كەسە دەكات كە خۆی بەم سیفەتە ڕازاندۆتەوە بەرەنگاریی هەموو هۆكارەكانی بێهێزیی‌و تەمبەڵی‌و تەسلیم بوون ببێتەوە، وە خۆ ڕاگرتنی لەسەر شتە فریودەرەكانی دنیاو فیتنەكانیدا، وە بە هۆی ئەو ئارام گرتنەوە خۆی ڕادەگرێ‌و پێی هەڵناخلیسكێ بەرانبەر میحنەت‌و ناخۆشی‌و پێشهاتەكان.. تا ئەو كاتەی خوای پەروەردگار سەركەوتنی بۆ دەنێرێ، یان ئەوەتا بەم شێوەیە دەگاتەوە بە خوای گەورەو خوای گەورەش لەو كاتەدا لێی ڕازییە..

لەسەر بانگخواز پێویستە ئەو كاتەی پەیامەكانی دەگەیەنێ ئەم تاقیكردنەوانە لەبەر چاوی بگرێ:

* ئەو حیسابە بۆ خۆی بكات كە هەندێ كەس تۆمەتی دەخەنە پاڵ‌و بە درۆی دەخەنەوەو، وە بە چەند قسەیەكی پڕو پوچ دەیانەوێ لە كەسایەتیەكەی كەم بكەنەوە.

* ئەو حیسابە بۆ خۆی بكات كە ڕۆژێك بەند دەكرێ‌و ئەشكەنجەو ئازاریش دەدرێ، وە هەموو كارێكی دوژمن كارانەی ماددی‌و بەدەنی لەبەر چاوی خۆی دابنێ كە ڕۆژێك دادێ ئەوانەی بەرانبەر دەكرێ.

* ئەوەش لەبەر چاوی خۆی دابنێ كە لە وەزیفەكەی دەردەكرێ، وە لەوانەیە ماڵ‌و موڵكی دەستی بەسەردا بگیرێ، وە سەرچاوەی ڕزق‌و ڕۆزیی كە كارەكەیەتی لێی قەدەغە بكرێ.

* وە ئەو حیسابە بۆ خۆی بكات، ڕۆژێك شاربەدەر دەكرێ، وە لە خێزان‌و دۆست‌و برادەرانی جیا دەكرێتەوە.

* ئەوە لەبەر چاوی خۆی دابنێ دەیانەوێ فریوی بدەن بە ماڵو وەزیفەو پۆستو پلەو پایە، وە لەوانەیە بیانەوێ فریوی بدەن بە هۆی ئافرەتو جنسەوە، وە ئەو فریودانەش زۆرجار پۆشاکی زەواجی دەخرێتە بەر.

* لەکۆتاییدا ئەو حیسابە بۆ خۆی بکات کە شەهید دەکرێ لە پێناوی خوای پەروەردگاردا، وە لە پێناوی بانگەوازی کردن بۆ دینی خوا.

ئەگەر بانگخواز ئەمانەی هەموو لەبەر چاوی خۆی دانا، ئەو کاتە تووش بوونی بە هەر یەکێك لەو تاقیکردنەوانەی سەرەوە نابێتە هۆی وازهێنانو سارد بوونەوەو رەش بینیو دارِوخان، چونکە هەر بۆخۆی سروشتی بانگخوازانی راستگۆو زانایانی موخلیص وایە تووشی جۆرەها ئەزیەتو ئازار دەبن، ئەوەندەیان بەسسە سەرۆكو سەرقافڵەی بانگخوازان (موحەممەد صلی الله علیه وسلم)یان لەبەرچاو بێ چی بەسەرهاتووە لە پێناو گەیاندنی پەیامەکەی خوا، پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم لە هەموو سەردەمێكو لە هەموو شوێنێکدا چاوساغێکی عەمەلییە بۆ بانگخوازان، لە ئارامگرتنو خۆراگرییو تەحەممول کردنی ئێشو ئازار.

هاوبەشدانەرانی مەککە هەموو رێگەیەکی ئەزیەتو ئازاریان لەگەڵ پێغەمبەری خوادا صلی الله علیه وسلم تاقی کردەوە، بۆ ئەوەی ببنە بەربەست لەبەردەم بانگەوازەکەی، بەڵام ئەو تەسلیم تەبوو ملی بۆ نەدان.

رێگای فریودان بە ماڵو سەروەتو سامانو پلەو پایەیان لەگەڵی تاقی کردەوە، بەڵام تەسلیم نەبوو ملی بۆ نەدان.

رێگای فشار خستنەسەر لە رێگەی ژیانی خێزانییو کاریگەری عەشیرەتگەراییان لەگەڵیدا تاقی کردەوە، بەڵام دیسان ملکەچ نەبوو بۆیان.

وە ویستیان لە ڕێگەی قەدەغە کردنی هەموو سەرچاوەیەکی دابین کردنی بژێوی بۆ خۆیو ئەوانەی لەگەڵیدا بوون فشاری بخەنە سەر بەڵام هەم دیسان ملکەچ نەبوو بۆیان.

لە کۆتاییدا بڕیاریاندا تیرۆری بکەن، دیسان ملی بۆ نەدانو سارد نەبوویەوە لە گەیاندنی پەیامی خوا.

پاش ئەوەش کە خوای پەروەردگار مۆڵەتی دا کۆچ بکات کەوتنە ململانێ کردنی بە جۆرەها شێوەو شێواز، بۆ ئەوەی شوێن کەوتوانی سارد بکەنەوە دیسان ئەمەش نەبووە هۆی ئەوەی لە کاری بانگخوازی بگەڕێتەوە دواوە، هەر بە ئارامیو وورەی بەرزو جیهادو تێکۆشانەوە مایەوە، بەردەوام بوو لەسەر ڕێگای گەیاندی پەیامەکەی تا ئەو کاتەی خوای بەرزو مەزن سەرکەوتنی خۆی بۆ نارد، خەلکی پۆل پۆل دوای فەتحی مەککە هاتنە ناو ئیسلام.

ئەمەش بەچی هاتە دی؟ بەو صەبرو خۆڕاگرییە پۆڵایینەی پێغەمبەری خۆشەویست صلى الله عليه وسلم، وە بە فەزڵی ئەو قوربانی دانو جیهاو تێکۆشانە نەبڕاوەیە، با بانگخوازان گەر دەیانەوێ ڕێزو بەرزیی ئەم ئوممەتە بگێڕنەوە، عیززەتی ئیسلام بگێڕنەوە، ببنە هێزو پشتو پەناو وەحدەت بۆ مسوڵمانان چاو لە پێشەوای بانگخوازان پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم بکەن، ئەوەتا خوای کاربەجێ پێمان دەفەرموێ: ﴿لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُواْ ٱللَّهَ وَٱلْيَوْمَ ٱلْآخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرًا ۝٢١﴾ الأحزاب.

واتە: سوێند بە خوا بە ڕاستی لە پێغەمبەری خوادا (صلى الله عليه وسلم)، بۆ ئێوە هەیە سەرمەشقیو پێشەوایەتی چاك، بۆ کەسێك بە هیوای خواو (پاداشتی) ڕۆژی دوایی بێ، وە زۆر یادی خوا دەکات.

پێویسته بانگخوازان له سوننەتی خوای پەروەردگار بگەن دەربارەی پێغەمبەرانو پیاوچاکانو زاناو بانگخوازان!!

پێویسته له سوننەتی خوای پەروەردگار بگەن دەربارەی پێغەمبەرانو پیاوچاکانو بانگخوازان که له کاری بانگخوازییاندا تووشی چیان هاتۆته پێش؟ جۆرەها ئێشو ئازارو تاقی کردنەوه، لەبەر ئەوەی ئەوان پێشەنگی گۆڕانکاریی ئەو واقیعە تاڵە بوونه که کۆمەڵگاکەیان تێیدا ژیاوه، ئەوان ڕووبەڕووی ستەمکاره ملهوڕەکانی سەردەمی خۆیان بوونەتەوه، وه ڕووبەڕووی میللەتانێك بوونەتەوه پەنهانو ئاشکرایان پیسو نەگریس بووه، به هیچ شێوەیەك سۆزو هەستو نەستیان بۆ ئیمانداران نەجوڵاوەو سکیان نەسوتاوه، ئەمەش شتێکی سروشتیه له کاتێکدا تۆ له نێو کۆمەڵگایەکدا بژی که زۆربەی تووشی نەزانیو گومڕاییو شوێن کەوتنی ئارەزووەکانیان بووبن، ئەم تاقیکرنەوەو میحنەتو ئێشو ئازارەش خوای پەروەردگار له چەند شوێنێکدا به ڕوونی ئاماژەی پێکردوه:

- دەفەرموێ: ﴿ الٓمٓ ١ أَحَسِبَ ٱلنَّاسُ أَن يُتۡرَكُوٓاْ أَن يَقُولُوٓاْ ءَامَنَّا وَهُمۡ لَا يُفۡتَنُونَ ٢ وَلَقَدۡ فَتَنَّا ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡۖ فَلَيَعۡلَمَنَّ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ صَدَقُواْ وَلَيَعۡلَمَنَّ ٱلۡكَٰذِبِينَ ٣ ﴾ العنكبوت. واته: (ئەلیف لام میم)، ئایا خەڵك وا دەزانن که وازیان لێ دەهێنرێ ئەگەر بڵێن برِوامان هێناوه، ئیتر ئەوان تاقی ناکرێنەوه، سوێند به خوا بێگومان کەسانی پێش ئەوانمان تاقی کردەوه (ئەمانیش تاقی دەکەینەوه) ئنجا بێگومان خوا ئەو کەسانەی ڕاستیان کرد دیاری دەکات، درۆزنەکانیش دیاری دەکات، (دەناسرێن).

- هەروەها خوای بەرزو مەزن دەفەرموێ: ﴿ أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا۟ ٱلْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُم مَّثَلُ ٱلَّذِينَ خَلَوْا۟ مِن قَبْلِكُم ۖ مَّسَّتْهُمُ ٱلْبَأْسَآءُ وَٱلضَّرَّآءُ وَزُلْزِلُوا۟ حَتَّىٰ يَقُولَ ٱلرَّسُولُ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مَعَهُۥ مَتَىٰ نَصْرُ ٱللَّهِ ۗ أَلَآ إِنَّ نَصْرَ ٱللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٤﴾ ﴾البقرة.

واتە: ئایا واتان زانیوە کە دەچنە بەهەشت کەچی هێشتا نەهاتۆتە ڕێتان ئەوەی تووشی ئەوانە بوون کە لە پێش ئێوەدا تێپەڕین، کە (لە ڕێی خوادا) دووچاری سەختیو زەرەرو زیان بوون، وە زۆر بەتوندی تەکان دران، بە جۆرێك کە پێغەمبەری ئەوانەی بڕوایان هێنابوو لەگەڵیدا، دەیانگوت: سەرکەوتنی خوا کەی دێت؟ ئاگادار بن‌و دڵنیابن بەڕاستی سەرکەوتنی خوا نزیکە.

- هەروەها لەسەر زمانی لوقمانی حەکیم کاتێك کوڕەکەی ئامۆژگاری دەکات دەفەرموێ: ﴿ يَـٰبُنَىَّ أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَ ۖ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ ﴿١٧﴾ ﴾لقمان.

واتە: ئەی کوڕە شیرینەکەم! نوێژ بەجێ بێنە، فەرمان بە چاکەو ڕێگری بکە لە خراپە، هۆگرو بە ئارام بە لەسەر هەر بەڵاو ناخۆشییەك کە تووشت دێ، بێگومان ئەوە لەو کارە گەورانەیە کە خوا پێویستی کردوە.

هەروەها پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم لە چەندەها شوێن ئاماژەی بەوە کردوە:

- {عَنْ سَعد بن أَبي وقّاص قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ! أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلاءً؟ قَالَ: الأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الأَمْثَلُ فَالأَمْثَلُ فَيُبْتَلَى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَإِنْ كَانَ دِينُهُ صُلْبَاً اشْتَدَّ بَلاؤُهُ، وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ ابْتُلِيَ عَلَى حَسَبِ

دِينِهِ، فَمَا يَبْرَحُ الْبَلاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَتْرُكَهُ يَمْشِي عَلَى الأَرْضِ مَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ} أَخْرَجَهُ ابْـنُ حِبَّان بـرقم (٢٩٢٠)، وَالحَاكِم بـرقم (١٢٠) وَقَـالَ: صحيح على شرط الشيخين.

واتە: لە سەعدی کوڕی ئەبی وەققاصەوە خوا لێی ڕازی بێ دەڵێ: گوتم ئەی پێغەمبەری خوا! کام (چین) لە خەڵکی تووشی زۆرترین تاقیکردنەوەو بەلاّ دەبن؟ فەرمووی: پێغەمبەران، پاشان شوێنکەوتەی ئەوانو شوێنکەوتەی دوای ئەوانیش، پیاو بەگوێرەی دینەکەی تاقی دەکرێتەوە، ئەگەر دینەکەی بەرێکیو بەو پەڕی تۆکمەیی گرتبوو، بەلاّو تاقیکردنەوەی قورستر دەبێ، ئەگەر هاتو دینەکەشی بە تۆکمەیی نەگرتنبوو جێگیر نەبوو، بە گوێرەی ئەوەندە دینەی کە هەیەتی تاقی دەکرێتەوە، بەلاّو تاقیکردنەوە واز لە بەندە ناهێنێ تا وای لێدەکات بەسەر زەویدا دەڕواو هیچ تاوانێکی پێوە نامێنێ.

- هەروەها دەفەرموێ: **{حُفَّتْ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ وَحُفَّتْ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ}** أَخْرَجَهُ مسلم برقم: (٢٨٢٢)، وَابْنُ حِبَّان برقم (٧١٦). واتە: بەهەشت دەورە دراوە بە ناخۆشییەکان، وە ئاگر (دۆزەخ)یش دەورە دراوە بە ئارەزووەکان.

- وە پێشەوا بوخاری لە صەحیحەکەی خۆیدا هێناویەتی: کاتێ مسوڵمانانی بێ دەسەلاّتی مەککە ئەزیەتو ئازاردانیان زیادی کرد لەسەر دەستی هاوبەشدانەرانی قورەیش هاتنە لای پێغەمبەری خوا لەو کاتەدا لە ژێر سێبەری کەعبەدا داتیشتبوو، پێیان گوت: ئایا داوای سەرکەوتنمان بۆ ناکەی، ئایا بۆ مان ناپاڕێیتەوە لە خوا؟ پێغەمبەری وا صلى الله عليه وسلم فەرمووی: **{قَدْ كَانَ مَنْ قَبْلَكُمْ يُؤْخَذُ الرَّجُلُ فَيُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهَا فَيُجَاءُ بِالْمِنْشَارِ فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُجْعَلُ نِصْفَيْنِ وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ**

مَا دُونَ لَحْمِهِ وَعَظْمِهِ فَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ، وَاللَّهِ لَيَتِمَّنَّ هَذَا الْأَمْرُ حَتَّى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ إِلَّا اللَّهَ وَالذِّئْبَ عَلَى غَنَمِهِ وَلَكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ} أَخْرَجَهُ الْبُخَارِي: برقم (٦٩٤٣).

واتە: لە پێش ئێوەدا کەسانێك هەبوون زەویان بۆ هەڵدەکەنراو زیندەبەچاڵ دەکران، وە بە مشار لەسەریەوە دەکرا بە دوو پارچە، وە بە نووکی ئاسن گۆشتو ئێسکەکانی لێك جیا دەکرایەوە، ئەمانە هیچی نەدەبوونە هۆی ئەوەی لە دینەکەی پاشگەزی بکەنەوە، سوێند بەخوا! خوا دینەکەی خۆی تەواو دەکات تاوای لێدێت سواریی لە صەنعاوە بەرەو حەزرەمووت بەرێگادا دەڕوات جگە لە خواو، لە مێگەلە گورگ نەبێ بۆ مەڕەکانی لە هیچ شتێکی تر ناترسێ، بەڵام ئێوە پەلەتانە.

پێشینانی ئێمە لە هاوەڵانو شوێنکەوتووانیان کاتێ ئەم ئامۆژگارییە قورئانیانەو ئەو ڕێنماییانەی پێغەمبەری خوایان صلى الله عليه وسلم دەربارەی ئامادە کردنی ئیمانداران بۆ ڕۆژانی تاقیکردنەوەو بەڵاو میحنەت بیستو فێری بوونو زانیان، ئەوانیش خۆیان ئامادە کرد بۆ سەباتو ئارامیو قوربانیی دان..

خاوەن نەفسێکی پڕ لە ئیمان بوون کە ترس داینەگرێ لە ڕووداوەکانی شەوگار، وە دڵی خۆڕاگریشی نەلەرزێ لەبەردەم پێشهاتەکانی ڕۆژگار، بۆیە بینیمانن پاش ئەوەی لە پەیامی مسوڵمانێتیو بەرپرسیارێتی بانگخوازیو گرنگی تێکۆشان گەیشتن، دەرچوون بۆ مەیدانی بانگخوازی بێ ئەوەی گوێ بدەنە لەمپەرەکان، وە بێ ئەوەی سارد بنەوە بە هۆی ئەو بەڵاو ناخۆشیانە هاتە بەردەمیان.

هەندێ نمونەی مێژوویی[٦]:

بۆ ئەوەی بانگخواز بەڕوونی بزانێ باپیرانی سەربەرزو بەشکۆمان لە هاوەڵانی پێغەمبەری خوا صلی الله علیە وسلم چ ناڕەحەتیو زەحمەتیەکیان تووش هاتووە لە پێناوی گەیاندنی پەیامی ئیسلامییو بانگەوازی خوایی، بەڵکو جیلی ئێمە بە تایبەت گەنجەکانمان ئەو ئارامیو صەبرەی ئەوان بکەینە پەیڕەوو مەنهەجی ژیانمان بە تایبەت لە بواری بانگخوازی، وە ڕێگەی ئەوان بگرینە بەر لە قوربانی دانو خۆڕاگری، بۆ ئەوەی هەر لە دونیا عیززەتو ڕێزو شکۆیان بۆ بگەڕێتەوە...

* **ئەمە بیلالە خوا لێی ڕازی بێ**: ئەو ئیمانداره ئارامگرەی لە پێناو بانگەوازی کردندا بە چەندەها شێوە ئازار درا، هەرچەندە زیاتر ئازارو ئەشکەنجەیان دەداو بەردی گەورەیان لەسەر سکی دادەنا لە نیوەڕۆی زۆر گەرمدا لەسەر زەوی زیاتر ئیمانی بەهێزتر دەبوو زیاتر جێگیر دەبوو لەسەر دینی خوای بەرز، لە ناخەوە دەیگوت: (أحدٌ، أحَد، فَرد الصَّمد)!!

* **ئەمە عەممارە خوا لێی ڕازی بێ**: دایکی ناووی سومەییەیەو باوکیشی یاسر خوا لێیان ڕازی بێ، ئارامیان لەسەر شتانێك گرت ئینسان ناتوانێ ئارامی لەسەر بگرێ، وە کاتێ بەنو مەخزوم بە ئیسلام بوونی ئەوانیان زانی توندترین سزاو ئازاریان دان، بۆ ئەوەی دووبارە کافر ببنەوە، لە بەتحا کە شوێنێکە لە شاری مەککە خێزانی یاسر چەند ڕۆژێکیان لە نێو ئەو ئازارو ئەشکەنجەیەدا بەسەر برد، پێغەمبەری خوا صلی الله علیە وسلم بەلایاندا تێپەڕی لەو کاتەی کە سزا دەدران،

---

٦) ئەم نمونانەمان لە کتێبەکەمان (إلی ورثة الأنبياء) هێناوە.

پێغەمبەری خوا سەیری ئاسمانی کردو بانگی کرد: {**اصْبِرُوا آلَ يَاسر فَإِنَّ مَوْعِدكُمُ الجنَّة**} أَخْرَجَهُ الطبراني برقم: (٧٦٩)، قال الهيثمي: رجاله ثقات.

واتە: ئارام بگرن ئەی خاوو خێزانی یاسر چاو پێکەوتنی ئێوە لە بەهەشتە، ئەوانیش ئەو بانگ کردنەی پێغەمبەری خوایان صلی اللە علیە وسلم بیست دەروونیان ئارام بۆوەو دڵیان سوکنایی بۆ هات، کاتێ ئەبو جەهل نەفرەتی خوای لێبێ هاتە لایان، سومەییەی خوا لێی ڕازی بێ شەهید کرد، بووە یەکەم شەهید لە ئیسلام، پاشان بە دوای ئەودا یاسریشی شەهید کرد، یاسریش بووە یەکەم شەهیدی پیاو لە ئیسلامدا، تەنها عەممار مایەوە، ئەو پەڕی ئەشکەنجەو ئازاریان پێ گەیاند ئەویش ئارامیی زۆری گرت تا وای لێهات ئەوەی لە توانای بوو ئارامی گرت، لە هۆش خۆی چوو، ئازارەکە بەشێوەیەك بوو ناچار بوو بە شێوەیەکی ڕواڵەتی وشەیەکی کوفر بڵێ بۆ ئەوەی وازی لێبێنن، بەڵام دڵی پاکی هەر بەو پەڕی ئیمانو یەقینەوە مایەوە، خوای پەروەردگاریش دەربارەی عەممار ئەو ئایەتەی دابەزاند کە دەفەرموێ: ﴿ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُۥ مُطْمَئِنٌّۢ بِٱلْإِيمَٰنِ ١٠٦ ﴾ النحل. واتە: مەگەر کەسێك زۆری لێ کرابێت دڵیشی دامەزراو بێت بە باوەڕ.

* **ئەمەش موصعەبی کوڕی عومەیرە خوا لێی ڕازی بێ:** گەنجێك لەنێو نازو نیعمەتو خۆشیدا گەورە بووبوو، گوێ لە بەسەرهاتی مسوڵمان بوونی بگرە وەك (إبن سعد) لە (طبقات)ەکەیدا هێناویەتی: (موصعەب یەکێ بوو لەو گەنجانەی مەککە لەو پەڕی گەنجێتیو جوانیدا بوو، دایكو باوکی زۆر خۆشیان دەویست، دایکی سامانێکی زۆری هەبوو، باشترینو بە نرخترین پۆشاکی لەبەر کوڕەکەی دەکرد، وە موصعەب بۆنخۆشترین کەسی نێو مەککە بوو، نەعلی حەزرەمی لەپێ دەکرد، "دیارە ئەو کات ئەو جۆرە زۆر بە نرخ بووە"، پێغەمبەری خوا لە ماڵی

ئەرقەمدا بانگی کرد بۆ ئەوەی مسولّمان بێ، موصعەبیش هاتە نێو ئیسلامو باوەڕی هێنا، هاتە دەرێ مسوێمان بوونەکەی خۆی شاردەوە، لە ترسی دایکیو گەلەکەی، پاش ئەوەی ئاشکرا بوو گرتیانو بەندیان کرد، هەر بەبەند کراوی مایەوە هەتا کۆچی حەبەشە، پاشان لەگەڵ مسولّمانان گەڕایەوە).

خەببابی کوڕی ئەرت دەڵێ: (ئێمە لەگەڵ پێغەمبەری خوادا صلی الله علیە وسلم هیجرەتمان کرد، لە پێناوی خوادا، کارمان کەوتە سەر خوا، موصعەب لە ڕۆژی ئوحوددا شەهید کرا، هیچ قوماشێکی ئاوامان پێ نەبوو بتوانین کفنی پێ بکەین، قوماشێکی کەم نەبێ کاتێ سەرمان پێی دادەپۆشی پێیەکانی بەدیار دەکەوتن، وە کاتێ پێیەکانمان دادەپۆشی سەری بە دیار دەکەوت، پێغەمبەری خوا صلی الله علیە وسلم فەرمووی: (قوماشەکە لای سەری پێ داپۆشنو پێیەکانی بە شتێکی دیکە داپۆشن، پاشان بەدیاریەوە گریاو فەرمووی: (تۆم دەبینی لە مەککە، کەس هێندەی تۆ پۆشتەو بۆن خۆش نەبوو، کەچی ئێستا سەرت تۆزاوی بووە لە ژێر ئەم پارچە قوماشە بوردەیەدا، پاشان ئەو ئایەتەی بەسەریەوە خوێند: ﴿ مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا۟ مَا عَٰهَدُوا۟ ٱللَّهَ عَلَيْهِ ۖ فَمِنْهُم مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُۥ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ ۖ وَمَا بَدَّلُوا۟ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾ ﴾ الأحزاب.

واتە: لە ناو باوەڕداراندا پیاوانێك هەن ڕاستیان کرد لەو پەیمانەی کە دابوویان بە خوا ئنجا هەندێکیان نەزرو بەڵێنی خۆی بەجێ هێنا، (شەهید بوو) هەندێکیشیان چاوەڕوانن هیچ گۆڕانێکیشیان (لە بەڵێنی خۆیان)دا نەکردوە.

هیچ گومانی تێدا نییە ئەو ئارام گرتنە زۆرەی موصعەب لە پێغەمبەری خواوە صلی الله علیە وسلم فێری بووەو وەری گرتووە، چونکە هەر پێغەمبەری خوایان صلی الله علیە وسلم کردبووە چاوساغو پێشەوای خۆیان.

* شوێنکەوتوانی ئەوانیش هەر لەسەر ڕێگای ئەوان ڕۆیشتوونو، ئەم کاروانە هەر بەردەوامە، هەتا سەردەمی ئێستامانو پاشی ئێمەش هەر بەردەوام دەبێ، وەکو پێشەوا ئەحمەدو، ئیبن تەیمیەوە، مونزیری کوڕی سەعیدو، سەعیدی کوڕی موسەییبو، والی کوڕی تاووسو، حەسەن بەننا، سەیید قوتبو، شێخ مەڕوان حەدیدو، شێخ عەبدولعەزیز بەدریو، سەدانو هەزارانی دیکەش، دەتوانی دەیان نموونە لە صەبرو خۆڕاگری ئەو پیاوانە بهێنیتەوە، ڕەحمەتی خوایان لێبێ، خوای پەروەردگار پلەو پایەیان بەرز بکاتەوە.

ئەوەی لە پێشەوە باسمان کرد بە کورتیی:

ئەوانەی خەریکی کاری بانگخوازین، لەسەر ڕێگەی هیدایەتو گۆڕانکاریی ڕێ دەکەن، هیچ گومانی تێدا نیە دەبێ تووشی زەحمەتیو مەینەتو ناخۆشیی ببن، دەبێ ململانێ لەگەڵ خۆشیو ناخۆشیەکانی ژیان بکەن، ئەو کەسە بەهەڵەدا چووە کە وابزانێ ڕێگای دەعوە فەرش کراوە بە گوڵو ڕەیحان، بەڵکو بانگخواز لەسەریەتی بزانێ ئەم ڕێگای بانگەوازە بە بەردی گەورەو ڕەق فەرش کراوە، وە بە دڕكو داڵی وشكو ئازارگەیەنەر داپۆشراوە، ئەگەر خۆی لەسەر ئارام گرتنو تەحەمول کردن ڕانەهێنێ ئەوە لە یەکەم تاقیکردنەوەدا دەکەوێو بەجێ دەمێنێ، ناتوانێ بەردەوام بێ.

(أبو طیب المتنبـي) گوتوویەتی:

ذَرِيني أَنَلْ ما لا يُنَالُ مِنَ العُلَى فَصَعْبُ العلى في الصّعب وَالسهلُ في السهلِ

واتە: لێم گەڕێ با بگەم بەو بەرزییەی کە پێی ناگەیشترێ، گەیشتن بەبەرزیی لە ناخۆشییدایە، وە گەیشتن بە سادەیی‌و حەز نەکردن بە بەرزیی ئەوە هەر لە سادەیی‌و ئاسانی دایەوە ئەمەیان بە ئاسانی دەست دەکەوێ.

هەروەها خاوەنی ئەم دێڕەش زۆر ڕاستی گوتووە:

وإذا كانتِ النُّفُوس كباراً   تعِبَت في مُرادها الأجسامُ.

واتە: ئەگەر نەفس بیەوێ بەرزو گەورە بێ، بۆ گەیشتن بەو ئامانجە لاشە ماندوو بێ.

گەشبینیی

گەشبینیی هێزێکی باشی دەروونـی کاریگـەرە، خاوەنەکـەی زەردەخەنـەو هیـواوە دەڕوانێتە بەیانی، بۆ گەیشـتن بـەو مەبەسـتەش کـە داوای دەکـات بـە گیـانێکی قیادیی‌و ئازایەتییەوە ڕێ دەکا، بەهۆی ئـەو گەشـبینیەوە خـۆی لـە بـێ ئومێـدی دەپارێزێ.

ئەوە ڕاستە کە وڵاتانی ڕۆژئاوا بە تایبەت ئەمریکا، ئیسـڕائیلیان دروسـت کـردوە، ئەوەش ڕاسـتە کـە داگیرکـەر هۆکـارو فاکتـەری بـە هێـزی خـۆی هەیـە بـۆ دوور خستنەوەی مسوڵمانان لە ئیسلام‌و هاندانیان بۆ چـوونە نێـو ئیلحـادو لایەنـە بـێ دینەکان، ئەوەش ڕاستە کە شیوعیەتی جیهانی پلانی هەیە بۆ بـە ئیلحـاد بردنـی مسوڵمانان‌و درووست کردنی گومان لە دڵیاندا، بۆ تێکدانی عەقیـدەیان، ئـەوەش ڕاستە کە یەهودیی جیهانی پلان‌و شێوەو شێوازی جۆراو جۆریان هەیـە بـۆ لـە نـاو بردنـی هـەموو دینێکـی دیکـەی غـەیری خۆیـان، وە کـۆنترۆڵ کردنـی جیهـانی ئیسلامییی، وە ڕاستیشە کە زۆربەی وولاتان لە ڕۆژهەڵات‌و ڕۆژئـاوا بـەردەوام لـە هەوڵی بە هێز کردنی ئیسرائیل دان، وە سوورن لەسـەر بـوونی ئیسـڕائیل لـە بـەر چەند مەبەستێکی سیاسی خۆیان، وە لەبـەر چـەند ئامـانجێکی ئـابوری، وە چـەند بەرژەوەندییەکی زاتی، وە بەڵێ ڕاستیشە کە پیلان‌و ئـاژاوەگێڕی لەسـەر ئیسـلام‌و مسوڵمانان گەیشتۆتە چلەپۆپە، بەڵام پێویستە ئەمە وا لە بانگخواز نەکات تووشی بێ ئومێدی‌و ڕەش بینی بێ لە بونیات نـانی عیـززەت‌و سـەربەرزی، وە نـابێ بـێ ئومێدی بەسەریدا زاڵ بـێ لـە جێبـەجێ کردنـی ئامانجـەکانی بـۆ بـەدی هێنـانی سەرکەوتن.

بانگخوازی ڕێگەی خوا، زۆر لە پێشترە بەوەی خۆی بە سیفەتی ئومێدو هیواوە برازێنێتەوە بۆ سەرخستنی دەعوەکەی، وە ئەو لە هەموو کەس شایستەترە وەسف بکرێ بە کەسێکی گەشبینو بەرچاو ڕوون بۆ بەهێز کردنی دینی خوا، لەبەرچی؟

- لەبەر ئەوەی قورئان بێ ئومێدیو ڕەش بینی حەرام کردوە، وە سەرزەنشتی کەسانی بێ ئومێدو ڕوشبینی کردوە.

- وە مێژوو بەڵگەی ئەوە دەدەنە دەست کە میللەتان ڕاپەڕیون دژی ئەوەی کە هاتۆتە سەریانو بێ ئومێد نەبوونەو دەستە پاچە سەیری بکەن.

- وە لەبەر ئەوەی پێغەمبەری خوا صلی اللە علیە وسلم مـوژدەی بە ئۆمەتی ئیسلام داوە بە وەی کە دەبنە ئۆمەتێکی عەزیزو خاوەن کیان.

*** هەرچی قورئانی پیرۆزە ڕەش بینیو بێ ئومێدی حەرام کردوە:**

لەو ئایەتانەی کە بە ڕوونی ئەمەمان پێ دەڵێن:

- خـوای پـەروەردگار بـێ ئومێـدییو ڕەش بـینی کردۆتـە نزیکـی کـوفر وەك دەفـەرمووێ: ﴿ ... وَلَا تَاْيْـَٔسُواْ مِن رَّوْحِ ٱللَّهِۖ إِنَّهُۥ لَا يَاْيْـَٔسُ مِن رَّوْحِ ٱللَّهِ إِلَّا ٱلْقَوْمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٨٧﴾ ﴾یوسف.

واتە: وە نائومێدیش مەبن لە میهرەبانییو بەزەیی خوا بە ڕاستی نائومێد نابێ لە ڕەحمو میهرەبانی خوا جگە لەوانەی کە بێ باوەڕن.

- لە ئایەتێکی دیکەدا یەئسو ڕەشبینی کردۆتە قەرینەی گومراییو سەرلێشێوان، وەك دەفـــــەرموێ: ﴿ ..وَمَن يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِۦٓ إِلَّا ٱلضَّآلُّونَ ﴿٥٦﴾ ﴾ الحجر.

واتە: جا کێ لە میهرەبانیی پەروەردگاری نائومێد دەبێ مەگەر گومرایان؟

- لەو ئایەتێکی دیکەدا مرۆڤ ئاگادار دەکاتەوە لە ڕەشبینی، وەك دەفەرموێ:

﴿ وَإِذَآ أَذَقۡنَا ٱلنَّاسَ رَحۡمَةٗ فَرِحُواْ بِهَاۖ وَإِن تُصِبۡهُمۡ سَيِّئَةُۢ بِمَا قَدَّمَتۡ أَيۡدِيهِمۡ إِذَا هُمۡ يَقۡنَطُونَ ﴿٣٦﴾ ﴾الروم.

واته: وه کاتێك ڕەحمەتو چاکەیەك بە خەڵك بدەین پێی دڵخۆش دەبن، وە ئەگەر زیانێکیان تووش بێ بە هۆی کردەوەی خراپیانەوە، کوتو پڕ بێ هیوا دەبن لە (بەزەیی خوا).

لەو دەقە قورئانیانەی سەرەوە ئەوەمان بۆ دەردەکەوێ: ڕەشبینی لە دینی خوا حەرامەو درووست نیە، چونکە ڕەشبینی پیاو دەکوژێ، وە ئازاکان ژێر دەخات، وەك بوومەلەرزە وایە بۆ میللەتان، هیواو ئاواتەکان تێكو پێك دەشکێنێ، لەسەر بانگخواز پێویستە وریا بێ لەو بۆچوونو قسە نەشیاوەی کە دەڵێ: (هەموو شتێك کۆتایی هاتو نەمانتوانی)، یاخود دەڵێ: (دەست بە دەرگاکەی خۆتەوە بگرە، لە بانگخوازیو تێکۆشاندا هیچ سوودێك نیە)، یاخود ئەو قسەیەی کە باوە لەنێو خەڵکیو دەڵێ: (خۆتو کردەوەی خۆت، خەڵك چی دەکات با بۆخۆی بیکات وازیان لێ بێنە).

قورئان ناوی لەم جۆرە کەسانە ناوە ناکامو بە زەویوە نووساو، وەك دەفەرموێ:

﴿ قَدۡ يَعۡلَمُ ٱللَّهُ ٱلۡمُعَوِّقِينَ مِنكُمۡ وَٱلۡقَآئِلِينَ لِإِخۡوَٰنِهِمۡ هَلُمَّ إِلَيۡنَاۖ وَلَا يَأۡتُونَ ٱلۡبَأۡسَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٨﴾ أَشِحَّةً عَلَيۡكُمۡۖ فَإِذَا جَآءَ ٱلۡخَوۡفُ رَأَيۡتَهُمۡ يَنظُرُونَ إِلَيۡكَ تَدُورُ أَعۡيُنُهُمۡ كَٱلَّذِي يُغۡشَىٰ عَلَيۡهِ مِنَ ٱلۡمَوۡتِۖ فَإِذَا ذَهَبَ ٱلۡخَوۡفُ سَلَقُوكُم بِأَلۡسِنَةٍ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى ٱلۡخَيۡرِۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَمۡ يُؤۡمِنُواْ فَأَحۡبَطَ ٱللَّهُ أَعۡمَٰلَهُمۡۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٗا ﴿١٩﴾ ﴾الأحزاب.

واتــە: بێگومــان خــوا بــەو کەســانەتان دەزانــێ کــە ســاردکەرەوەو گەڕێنــەرەوەی (مسـوڵمانانن لە جیهاد)، کە بە برادەرەکانیان دەڵێن: وەرن بۆ لای ئێمــە (و خۆیــان دەدزییەوە لە جیهاد) ئەوانە نایەن بۆ جەنگو غەزا زۆر بە کەمی نەبێ، لە ئاستی ئێوەدا (مسوڵمانان) چرووکن، ئنجا کــاتێ (بــەهۆی جەنگــەوە) تــرس‌و بـیم پەیـدا دەبێ، دەیانبینی بەجۆرێك سەیرت دەکەن (لە ترسی جەنگ) چاویان بەم لاو ئـەلادا دەسوورێ، بەوێنــەی کەســێ لەســەرەمەرگدا بێهۆشــیی بەســەردابێ، بــەڵام کــاتێ ترســەکە ڕۆیشــت‌و نــەما بــە زمــانی تیــژ زمانتــان لــێ درێــژ دەکــەن، (وە داوای غەنیمەتتان لێ دەکەن) کەچی چرووك‌و ڕژدن لەسەر مــاڵ‌و غەنیمــەت، ئــا ئەوانــە باوەڕیان نەهێنابوو، بۆیە خوا کردەوەیانی پوچەڵ کردەوە، وە ئەمە بــەلای (خــواوە) کارێکی ئاسانە.

ئەو کۆمەڵە ڕەش بینی‌و بێ ئومێدە کاتێ ئــەم ڕووە بێئومێــدو ڕەشــبینە بونیــات دەنێن، بەر لە هەموو کەسێکی دیکە بەڵگەیە لەسەر بەهیلاك چوونی خــۆی، نــەك بەهیلاك چوونی مسوڵمانان، پێغەمبەری خوا صــلى الله عليــه وســلم دەفــەرموێ:

{إِذَا قَالَ الرَّجُلُ هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ} أَخْرَجَهُ مُسْلِم برقم (٢٦٢٣).

واتە: ئەگەر پیاوێك گوتی: خەڵکی هەموو بە هیلاك چوون، خۆی لە لــە هــەموویان زیاتر بەهیلاك چووە.

ئەوەی جێگەی سەرسوڕمانە ئەوەیە کۆمەڵێك لــەو کەســە بــێ هێــزو لاوازانــە کــە خۆیان داوەتە پاڵ زانست‌و زانایان داوای دوور بوون لە خــەڵکی دەکــەن داوای دوورە پەرێزی دەکەن، وە پێیان باشە لە ماڵەکەی خۆتدا بیت‌و تەنها ئاگاداری خۆت بــی، پێیان وایە هیچ ڕێگایــەك نییــە بــۆ چاکســازی‌و پاکســازی کردنــی کۆمــەڵگا، وە ناتوانرێ گەورەیی‌و ڕێز بۆ ئەو ئوممەتە بگەڕێتەوە، وە هیچ ئومێــدو هیوایــەك نیــە،

ئێستا کاتی ئەوەیە کە مسوڵمان خۆی‌و چەند پاروو نانێك‌و پێویستیەك پەنا بۆ چۆڵەوانیی‌و ئەشکەوت‌و ناو چیاکان ببات بەو دینداریەی هەیەتی سەری خۆی هەڵبگرێ، تاوەکو مردن دەیگاتێ!!

ڕاستە کە پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم دەفەرموێ: {**يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرَ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتْبَعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنْ الْفِتَنِ**} أخرجه البخاري برقم: (٧٠٨٨).

واتە: هێندەی نەماوە باشترین ماڵی مسوڵمان چەند سەر ئاژەڵێك بێ‌و لەدوایانەوە بەرەو قەدپاڵی چیاکان‌و لەوەڕگاکان بچێ‌و خۆی‌و دینەکەی هەڵبێ لەبەر فیتنە (فیتنەی ئەو ڕۆژگارەی کە تێیدا دەژی). بەڵام زانایانی شیکەرەوەی فەرموودە گوتوویانە ئەمە بۆ کەسێکە بکەوێتە حاڵەتێکەوە فیتنەکە بە شێوەیەك بێ مەترسی هەڵگەڕانەوە (ڕیددە)ی لێ بکرێ[٧].

---

٧) هەموو ئەو فەرموودانەی باسی دوورە پەرێزی (العزلة) دەکەن، مەحموولن لەسەر ئەوەی ئەو کەسە تووشی فیتنە بێ لە دینەکەی‌و مەترسی هەڵگەڕانەوە بکات، وە کەسی تووش بوو بە فیتنە هیچ هۆکارێکی چاکسازی پێ نەمابێ، وە نەتوانێ هیچ گۆڕانکارییەك بکا، ئەم دیاردەیەش لە نیشانەکانی ڕۆژی دواییە، چونکە قیامەت کاتێك دێ کەسێ لەسەر زەوی نەمابێ بڵێ: (الله، الله)، بەڵکو قیامەت لەسەر کەسانێ هەڵدەستێ کە پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم ناوی لەو کەسە ناوە: (لكع بن لكع) واتە: بێ نرخی کوڕی بێ نرخ، هەروەك لە فەرموودەدا هاتوە.

بەڵام هەرچی ئیمەین مادام لە خاکیکدا دەژین خەڵکەکەی مسولمانو درووشمە دینیەکانی خوا بەرز ڕادەگرنو جیّ بەجیّی دەکەن، ئەحکامەکانی ئیسلام جیّبەجیّ دەکەن، وە مادام دەرفەتیك هەیە بۆ یارمەتی دانی یەکتر، کەواتە درووست نییەو حەرامە مسولمان خۆی دوورە پەریز بکات، چونکە ئەوەی کە پیویستە بۆ ئەوەی واجبیکی پیّ تەواو بیّ، ئەویش دەبیتە واجب، لەبەر ئەوە پیویستە لەسەر مسولمان تیکڕایان حوکمی خوا لەسەر زەوی بەرپا بکەن، وە پابەندبن بە کۆمەڵی مسولمان، لەسەر ڕیگای تیکۆشانو خۆماندوو کردن بەرەو پیش بڕۆن بەو پەڕی متمانە بەخۆبوونو گەشبینیەوە.

* میژوو بەڵگەی زۆری تیدایە لەسەر ڕاپەڕینی ئوممەتان سەرەڕای تووش بوونیان بەزەلیلیو بیّ هیزبوونیان:

ئەمە کۆمەڵیك بەڵگەی میژووین[٨]:

أ- پاش ئەوەی پیشەوا ئەبو بەکر خوا لیی ڕازی بیّ جینشینیی وەرگرت، بارودۆخەکە لەو پەڕی ناخۆشیو نالەباریی دابوو، دووڕووان بە شیوەیەکی بەرچاو ڕۆلیان دەرکەوت، ئەوەی هەڵگەڕایەوە هەڵگەڕایەوە لە لادینشینە عەرەبەکان، وە خەلکانیك پەیدا بوون بانگەشەی پیغەمبەرایەتییان دەکرد، وە خەڵکانیکی دیکە پەیدا بوون ڕەتیان کردەوە زەکاتی ماڵی خوا بدەن، جومعە لە هیچ شاریك نەما غەیری شارەکانی مەککەو مەدینە، مسولمانان وایان لیهات وەك (عوروەی کوڕی زوبەیر) خوا لیی ڕازی بیّ دەڵیّ: (مسولمانان وەكو مەڕیان لیهات لە شەویکی باراناوی تاریکی زستاندا، لەبەر لە دەستدانی پیغەمبەرەکەیان خوا صلی الله علیە

٨) هەموو بەڵگە میژوییانەمان لە کتیبی (الإسلام والقضیة الفلسطینیة) خواستۆتەوە (هی دانەر خۆیەتی)، ص ٨٣- ٨٥.

وسلم، وە لەبەر کەمی مارەیانو زۆری دوژمنەکانیان)، هەتا هەندێك لە مسوڵمانان بە پێشەوا ئەبو بەکریان گوت: (ئەی جێنشینی پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم: دەرگاکەت پێوەدە، لە ماڵەکەتدا بێنەوە، پەروەردگاری خۆت بپەرستە هەتا مردن دەتگاتێ).

بەڵام بە پێچەوانەوە ئەبو بەکر خوا لێی ڕازی بێ بێ ئومێدی بەسەریدا زاڵ نەبوو، ڕەشبینی نەیتوانی گەمارۆی بدات، ڕووبەڕوی هەموو ئەو پێشهاتو نارەحەتییانە بوویەوە بەئیمانێکی قووڵ، بە عەزیمەتێکی پتەو، بە گەشبینیەکی مەزنەوە، ئەوە کە قسەیەکی فەرمووە تا دونیا مابێ ئەو قسەیەی نامرێ لە نێو ئەو هەموو زەحمەتیو تاریکییەوە فەرمووی: (أَينقص الدِّين وأَنا حَيٌّ؟) واتە: دین بەرەو کورتییو لەناوچوون بڕواو منیش زیندووبم؟

ئەوەتا هەر ئەبو بەکرە خوا لێی ڕازی بێ لەو بارودۆخە شڵۆقەدا کاتێ عومەری کوڕی خەتتاب دێتە لایو سەرکۆنەی دەکات لەسەر بڕیاردانی شەڕ دژی ئەوانەی کە ڕەتیان کردەوە زەکات بدەن، بە عومەر خوا لێی ڕازی بێ دەڵێ: (عومەر! ئەوە چیتە، بێدەنگبە، داوای سەرخستنت لێ دەکەم، تۆش بە حەجاڵەتی دێیتە لام؟ تۆیەك بە زەبری بووی لە جاهیلیەتو بێ دەستی لە ئیسلام؟ سوێند بە خوا تا شمشێر لەدەستم بێ جیهادیان لەگەڵ دەکەن، سوێند بە خوا جەنگ لەگەڵ ئەوانەدا دەکەم کە جیاوازی دەکەن لەنێوان نوێژو زەکات، سوێند بە خوا ئەگەر ڕێگریم لێ بکەن بە پێدانی ئەو گوریسەی کە بەملی ئاژەڵەکانیان وە دەکەن کە لە سەردەمی پێغەمبەری خوادا داویانە، لەسەر ئەوە جەنگیان لەگەڵ دەکەم).

عومەر خوا لێی ڕاوی بێ گوتی: (ئەمە شتێك نەبوو جگە لەوەی وای دەبینم خـوای پەروەردگار دڵی ئەبو بەکری خوا لێی ڕازی بێ کردەوە بۆ ئەم جەنگە، زانیم کە ئـەو لەسەر حەقە).

هەر ئەبو بەکر بوو خوا لێی ڕازی بێ لەو بارودۆخە دژوارەدا سوپای ئوسامەی بەڕێ کرد، بەو کەسانەشی گوت کە بەرهەڵستی ئەو کارەی ئەویان کرد: (سـوێند بـەوەی گیانی ئەبو بەکری بە دەستە، ئەگەر بزانم بەم کارە دێوو درنج دەمڕفێنن ئـەم کـارە هەر دەکەم، وەك چۆن پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم بەر لە وەفـاتی بڕیـاری بەڕێ کردنی سوپاکەیدا، ئەگەر ئەم شارە کەسی تێـدا نـەمێنێ جگـە لـە خـۆم بـە تەنیا بکەوم هەر دەیکەم، گرێیەك ناکەمەوە پێغەمبەری خوا گرێی دابێ).

بەردەوام ئەبو بـەکر خـوا لێـی ڕازی بـێ پلانـی دەکێشـا، تێدەکۆشـا، نوێنـەرانی دەناردن، شەونخونیی دەکرد لە پێناو بەرژەوەنـدی خەڵکەکـەی، تـا ئـەوەبوو تـوانی بەسەر هەموو ئەو زەحمەتیانەدا زاڵ بـێ، بەسـەر هـەموو ئەوانـەدا سـەرکەوێ کـە پیلانیان بۆ مـسوڵمانان دەکێشا، فیتنەو ئاژاوەیان دەنایـەوە، وە سـەرکەوت بەسـەر هەڵگەڕاوەکان، وە بەسەر ئەو کەسانەدا کە بانگەشەی پێغەمبەرایەتیان دەکـرد، وە ئەوانەی کە قەدەغەی زەکاتیان دەکرد، وە ئەوانەشی کە نوێژیان بە تاڵ کـردەوە، وە تـوانی شـکۆ بـۆ مـسـوڵمانان بگەڕێنێتـەوە، وە تـوانی ئومێـد بـۆ بـێ ئومێـدان بگەڕێنێتەوە، وە دەوڵەت بۆ ئیسـلام بژێنێتـەوە، وە هەیبـەتو ڕێـز بـۆ خیلافـەی ڕاشیدین بێنێتەوە.

پیاوە گەورەکانو ئیمان پتەوەکان ئاوایان کردوە!!

ب- پاش ئەوەی هەندێ لە مسوڵمانانو غـەیری مـسـوڵمانانیش گومانیـان هـەبوو لەوەی جارێکی تر مـسوڵمانان بتوانن مزگـەوتی ئەقصـا لـە ژێـر دەسـەڵاتی خـاچ

پەرستان دەربهێنرێتەوە، خاچ پەرستان ئەو کاتە توانیبویان زۆربەی خاکی مسوڵمانان بخەنە ژێر دەستی خۆیانو داگیری بکەن، وە داگیر کردنی مزگەوتی ئەقصا بۆ ماوەی سەدەیەك، ئەمە وای لە زۆرێك لە مسوڵمانان کردبوو بە شێوەیەك بیّ ئومێد بن بڵێن: هیچ ئومێدێكو هیوایەك نیە بۆ سەرکەوتنی مسوڵمانان بەسەر خاچ پەرستان، لە بەرانبەردا خەڵکانی دیکە هەبوون بۆچوونیان وابوو حەتمەن ڕۆژێك دیّ ئازاد بکریّ، ئەوە بوو لەسەر دەستنی پاڵەوانی خاوەن غیرەت (صلاح الدین) لە شەڕی (حطین)ی یەکلاکەرەوەدا توانی مزگەوتی خۆشەویستی ئەقصا ڕزگار بکات، پاش ئەوە مسوڵمانان بوونە خاوەنی سیادەو هێزو شکۆو خاوەن کیانی خۆیان.

پیاوە گەورەکانو ئیمان پتەوەکان ئاوایان کردووە!!

ج- هەندیّ گومانیان وا دەبرد ئەگەر مسوڵمانان هەڵسوڕاوێكو خەم خۆرێکیان هەبووایە مەغۆڵو تەتەرەکان بەم شێوە وەحشیگەرییە نەیاندەتوانی خاكو خەڵکی مسوڵمانان لەو پەڕی بۆ ئەوپەڕی وێرانو خاپوور بکەنو ماڵیان بەتاڵان ببەن، تا ئەو ڕاددەیەی دەگوتریّ هۆلاکۆ لە هێسکەپەیکەری لاشەی مسوڵمانان هەرەمی بەرزو چیای پتەوی لیّ درووست کرد، مێژونووس (إبن الأثیر) دەربارەی سەختی ئەو ڕۆژانە دەڵیّ: (ماوەی چەند ساڵێك مامەوە نەمتوانی ئەو ڕووداوە گەورەیە بنووسمەوە، لەبەر گەورەییەکەی، ڕقم لەباس کردنی بوو، پێیەکم لەپێش بوو یەکێکم لە پاش دوو دڵ بووم لە نووسینەوەی ئەو مێژووە تاڵە، ئەوە بۆ کیّ ئاسانە بتوانیّ بەدەستەکانی خۆی لە ناو بردنی ئیسلامو مسوڵمانان بنووسێتەوە، کێیە

ئەوە باس کردنی ئەوەی لا ئاسان بێ؟ خۆزگە دایکم منی نەبووایە!! خۆزگە بەر لەوە بمردمایەو لە بیرکرابام!!)[٩].

کێ دەیزانیو گومانی دەبرد ڕۆژێك دێتە پێش وولاتی مسولمانان پاش ئەو ڕۆژە سەختو دژوارانە لەسەر دەستی پالەوان (مقدام) (قطز) ئازاد دەکرێ، لە جەنگی (عین جالوت)، مسولمانان عیززەتو سەربەرزییەکی ئەوتۆیان بۆ گەڕایەوە ئەوە دوای ئەوە شانازیی پێوە بکەن.

پیاوە گەورەکانو ئیمان پتەوەکان ئاوایان کردووە!!

ئەم سێ کارەساتە گەورەیە کە لە سێ چەرخی جیاواز ڕوویانداوە، وە شۆڕشەکانی دیکەی ئۆممەتی ئیسلامی دوای لە پاش ئەو سێ ڕووداوە، خۆی لە خالێکدا دەبینێتەوە، ئەویش بریتییە لە بوونی سەرکردەوەیەکی ئیماندارە، خاوەن عەقیدەیەکی ڕۆچوو، خاوەن ئیمانێکی پتەو بێ بەو پەیمانەی خوای گەورە دەربارەی سەرخستنی مسولمانانو بەرەو پێش بردنی ئیسلامو گێڕانەوەی هێزو دەسەلات بۆی، سەرکردەیەك زۆر دەستی گرتبێ بە ڕێنماییەکانی ئیسلام، وە زۆر دەستگربێ بە ئادابو ڕەوشتە جوانەکانی ئیسلام، خۆی داماڵیبێ لە هەموو خۆویستیەك، وە سەکردەیەك بێ دوور بێ لە دەمارگیری نەزانیی، وە بجەنگن بە شمشێرەکەی پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم، ئەگەر ئەو جۆرە سەرکردەیە لەنێو مسولمانان هەبێ، ئەوە شایستەی سەرخستنی خوایی دەبن، وە شایستەی پالپشتیەك دەبن لەخواوە کە عادەتی پێوە نەگیرابێ، وە خوای پەروەردگار

---

٩) (الکامل) لابن الأثیر، سەیری ئەو ئابڕوچوونە بکە کە مەغۆل دژی مسولمانان ئەنجامی دا.

موعجیزەیان بۆ دێنێتــە دی، ئــەوەتا دەفــەرموێ: ﴿ ... أُوْلَـٰٓئِكَ حِزۡبُ ٱللَّهِۚ أَلَآ إِنَّ حِزۡبَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ﴿٢٢﴾ ﴾المجادلــة، وە دەفـــــەرموێ: ﴿ وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ ٱلۡغَـٰلِبُونَ ﴿١٧٣﴾ ﴾ الصافات، واتە: دیاریشە هەر سەربازانی ئێمە سەردەکەون.

گەشبین بوون بە سەرکەوتنی دینی خوا ســەرەتای ســەرکەوتنە، هێــزی مەعنــەویی هەر ئوممەتێك گەنجەکانی پاڵ پێوە دەنێ بۆ بەدەستهێنانی ســەرکەوتنی زیــاتر، لــە هــەموو کــاتو شــوێنێکدا، وە خــوای گــەورەش لەگــەڵ پارێزکــارانو نیازپاکــانو تێکۆشەران دایە، ئەوانەی فەرمان بەشــتە پەســەندەکان دەکــەنو ڕێگریــی لــە شــتە ناپەسندو خراپەکان دەکەن، وە ئەوانەی ســنوورەکانی خــوا دەپــارێزن، ﴿ وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى ٱلَّذِينَ ٱسۡتُضۡعِفُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَنَجۡعَلَهُمۡ أَئِمَّةٗ وَنَجۡعَلَهُمُ ٱلۡوَٰرِثِينَ ﴿٥﴾ ﴾القصــص. واتە: وە ئێمە دەمانەوێ (بە چاکەی خۆمان) منەت بنێین بەســەر ئەوانەی کە لاوازو ژێر دەست کرابوون، لە وڵاتی (مصر)دا، وە بیانکەینــە پێشــەواو بیانکەینە میرات گران (ی کەلەپوری فیرعەونو شوێنکەوتووانی).

*** پێغەمبەری خواش صلی الله علیه وسلم مــوژدەی عیــززەتو ڕێــزی بــە ئۆممەتی ئیسلام داوە:**

- پێغەمبەی خوا صلى الله عليه وسلم دەفــەرموێ: {**لا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ**} أَخْرَجَهُ أَحْمَد بــرقم (١٨٨٠٤). بــەردەوام تائیفەیــەك لــە ئوممەتەکەم دیارن لەسەر هەق، لــە ڕیوایەتێکــدا هــاتووە: {**لَنْ يَبْرَحَ هَذَا الدِّينُ قَائِمًا يُقَاتِلُ عَلَيْهِ عِصَابَةٌ مِنْ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ**} أَخْرَجَــهُ مُسْلِم برقم: (١٩٢٢)، وَابْنُ حِبَّان برقم: (٦٨٣٧). واتە: ئەو دینە بــەردەوام لەســەر

پێی خۆی دەوەستێ، کۆمەڵێك لە مسوڵمانان شەڕو کوشتاری لـە پێنـاودا دەکـەن، تا ڕۆژی قیامەت.

ئەم فەرمایشتانە بەڵگەیەکی یەکلاکەرەوەن لەسەر بوونی کۆمەڵێك لـە ئیمانـداران لەسەر هەق، تا هاتنی ڕۆژی دوایـی، وە ئـەو کۆمەڵـەو تایەفەیـەش بـەردەوام لـە ململانێدان لەگەڵ باتیڵ، ئەگەر ڕۆژێـك لـە ڕۆژان نـووری هـەق شـاررایەوە، هـیچ گومانت نەبێ ڕۆژێکی دی ڕووناك دەبێتـەوەو دووبـارە سـەرهەڵدەداتەوە، لـە نێـو تاریکاییەکانی بێ ئومێدییدا ڕووناکی ئومێدو هیوا دەدرەوشێتەوە.

- هەروەها لە فەرموودەیەکی دیکەدا دەفـەرموێ: {(**لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ، ولِعَدوهم قاهرين، لا يَضُرهُم مَن جابَهَهُم، ولا ما أصَابَهُم، مِنَ البَلاء حَتَّى يَأْتِيَ أَمْر الله، وَهُمْ كَذَلِك) قَالُوا: يَا رَسُولَ الله: وَأَيْنَ هُمْ؟ قَالَ: (بَيْت المَقْدس)**} أَخْرَجَهُ البُخَارِي برقم (٣٦٤١).

ئەمە موژدەیەکە لەلایەن پێغەمبەری خـواوە صـلى الله علیـه وسـلم کـە ئیسـلام هەردەبێ حوکم بکات، وە خـاکی مزگـەتی ئەقاصـا هـەر دەبـێ ئـازاد بکـرێ، وە سەبەزیو شکۆمەندی هەر دەبێ بگەڕێتەوە بۆ مسوڵمانان.

- ئەبی قەبیلە دەڵێ: ئێمە لەلای عەبدوڵڵای کوڕی عەمری کوڕی عـاص دابـووین، پرسـیار کـرا کامـە لـەم دوو شـارە زووتـر فـەتح دەکـرێ: قوسـتەنتینیە یـاخود ڕۆمیی[١٠]؟ عەبدوڵڵا داوای سندوقێکی کـرد بـۆی بێـنن، نووسـراوێکی تێـدا بـوو دەری هێنا، پاشان گوتی: لەو کاتەی ئێمـە لـەدەوری پێغەمبـەری خـوا صـلى الله

---

١٠) قوستەنتینیە: بیزەنتیە، یاخود (إستنبول)ی ئێسـتا، وەڕۆمییـە: بریتیە لە ڕۆما پایتەختی ئێستای ئیتاڵیایە.

علیه وسلم بووین ئەو پرسارەمان نووسیەوە کاتێ لە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم کرا کامە شار بەر لە هەموویان فەتح دەکرێ؟ فەرمووی: شاری هرقلێ، واتە: قوستەنتینیە)[11].

فەتحی یەکەم هاتە دی لەسەر دەستی سوڵتان (موحەممەد فاتیح)ی عوسمانی ڕەحمەتی خوای لێبێ، ساڵی (١٤٥٣)ز، واتە: (٨٠٠) ساڵ پاش هەواڵەکەی پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم، فەتحی دووەمیش هەر دەبێ بێتە دی بە ئیزنی خوای بەرزو مەزن، پرسیار دەکەن ئەمە کەی؟ تۆ بڵێ: بەڵکو ئەمە زۆر نزیك بێ؟!!

- هەروەها لە فەرمایشتێکی دیکەدا هاتووە: {تَكُونُ النُّبُوَّةُ فِيكُمْ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا ثُمَّ تَكُونُ خِلافَةٌ عَلَى مِنْهَاجِ النُّبُوَّةِ فَتَكُونُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ تَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَرْفَعَهَا ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا عَاضًّا فَيَكُونُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا جَبْرِيَّةً فَتَكُونُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ تَكُونَ ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا ثُمَّ تَكُونُ خِلافَةً عَلَى مِنْهَاجِ النُّبُوَّةِ} أَخْرَجَهُ أَحْمَد بِرقم (٢٧٣)، تعليق شعيب الأرنؤوط: إسناده حسن.

واتە: پێغەمبەرایەتی لە نێوتان دەمێنێتەوە ئەوەندەی خوا حەز بکات، پاشان بەرزی دەکاتەوە، پاشان جێنشینیی (خەلافەت) پەیدا دەبێ لەسەر ڕێبازی پێغەمبەر، ئەویش دەمێنێتەوە لە نێوتان ئەوەندەی خوا حەز بکات، پاشان ئەویش بەرز دەبێتەوە، پاشان پادشایەتی دێ و ئەویش لە نێوتاندا دەمێنێتەوە ئەوەندەی

---

١١) سنن الدارمي (١/ ٩٢).

خوا بیەوێ، پاشان دەبێته حوکمی خۆسەپێن، ئەویش دەمێنێتەوە ئەوەندەی خوا بیەوێ، پاشان بەرزی دەکاتەوە لەو کاتەی کە خوا بەخۆی دەیەوێ، لە کۆتایی دا دەبێتەوە بە خەلافەتی لەسەر ڕێبازو بەرنامەی پێغەمبەرایەتی.

ئەوەی کە تا ئێستا بووە لەو زنجیرە مێژووەدا، پادشایەتی کۆتایی هات بە کۆتایی هاتنی دەوڵەتی عوسمانی، ئێستا کاتی حوکمی خۆسەپێنییە، بەوە دەزانین کە حوکمی خۆسەپێنە دەبینین دێنە سەر دەسەڵات بێ گەڕانەوە بۆ خەڵك، ئیرادەی میللەت داگیر دەکەن، حوکمی دیکتاتۆری لەسەرەتادا لە تورکیا لەلایەن ئەتاتورك سەری هەڵدا، پاش ئەو لە هەموو شوێنەکان بە دوای ئەمودا هاتن، بەڵام ئەو بەڵگانەی باسی هەڵسانەوەی ئیسلامان بۆ دەکەن موژدەیەکن بۆ ئێمە کە ئەو حوکمە هەرگیز بەردەوام نابێ، دەبێ ئەو ڕۆژە بێ حوکمڕانییەك درووست بێ لەسەر ئەو مەنهەجە بێ کە پێغەمبەری خوا لەسەری بووە، هاتنی ئەمەش ئینشائەڵڵا نزیکە.

من زۆر گەشبینم بەوەی کە ئەمە هەر دێتە دی لەسەر دەستی بانگخوازان، بە یارمەتی خوا، وە بە هیممەتی گەنجانمان، بە تێکۆشانی زانایان، بە بەخشینی دەوڵەمەندان.

- هەروەها لە موژدەیەکی دیکەی پێغەمبەردا صلی الله علیه وسلم هاتووە: {**لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُقَاتِلَ الْمُسْلِمُونَ الْيَهُودَ فَيَقْتُلَهُمْ الْمُسْلِمُونَ حَتَّى يَخْتَبِئَ الْيَهُودِيُّ وَرَاءَ الْحَجَرِ أَوْ الشَّجَرَةِ فَيَقُولُ الْحَجَرُ أَوْ الشَّجَرُ يَا مُسْلِمُ يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا يَهُودِيٌّ خَلْفِي فَتَعَالَ فَاقْتُلْهُ إِلاَّ الْغَرْقَدَ فَإِنَّهُ مِنْ شَجَرِ الْيَهُودِ**} أَخْرَجَهُ البُخَارِي برقم (٢٩٢٩).

واتە: قیامەت نایێ تا مسولمانان لەگەڵ یەهودیەکان شەڕ نەکەن، یەهودی خۆی دەشارێتەوە لەپشتی دارێك یان بەردێك، ئەو دارە یاخود ئەو بەردە دەڵێ: ئەو مسولمان ئەوە یەهودیە لە پشتم وەرە بیکوژە، تەنها داری غەرقەد نەبێ، ئەو لە داری یەهودە.

پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم لەم فەرموودەیەدا هەواڵی ئەوەمان پێدەدا یەهود لە کاتێك لە کاتەکان دەگەنە ئەوپەڕی هێزو کۆنتڕۆڵ کردن، وە ئەوان لە یەك شوێندا کۆ دەبنەوە، پاشان مسولمانان زاڵ دەبن بەسەریاندا، هەموو شتێك بانگی مسولمان دەکات بەرد بێ یاخود دار.

ئەوەتا ئێستا ئەوان لە شوێنێکدا کۆ کراونەتەوە کە خاکی فەلەستینە، بە ئیزنی خوا تێچوونیان لەسەر دەستی مسولمانانی ڕاستگۆو کڕنووش بەرو سوجدە بەر دەبێ، مسولمانانێك کە فەرماندەرن بە کاری پەسەندو ڕێگریکارن لە کاری ناپەسەند، وە پارێزگارن لە سنوورەکانی خوا.

ئەو ئیعجازەی لەم فەرموودانەدایە وەك چۆن بەشی یەکەمی دەربارەی کۆبوونەوەی یەهود لە خاکی فەلەستیندا هاتۆتە دی، بە ئیزنی خوا بەشی دووەمی فەرموودەکەش هەر دێتە دی.

بە کورتییەکەی ئەوەی پێشتر باسمان کرد:

براو خوشکی بانگخواز ئەگەر ڕەشبینیو بێ ئومێدی لە دینی خوادا حەرام بێ، وە ئەگەر مێژوو پێمان بڵێ ئوممەتانی ژێر دەستەو لاواز لەو پەڕی بێ دەسەڵاتیان ڕاپەڕینیان کردوە، وە ئەگەر پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم موژدەمان بداتێ بەوەی ئوممەتی ئیسلام سەرەڕای تووش بوونی بە بێ هێزیو پارچە پارچە بوونی بەڵام دەگاتەوە بەو پەڕی شکۆو ڕێزو سەربەرزی.

ئەگەر کارەکان بەم شێوەیەن بۆچی خەڵکی خۆیان بە بێ ئومێدیو ڕەش بینی داپۆشیوە؟
ئەگەر کارەکە بەم شێوەیەیە بۆچی ژمارەیەکی زۆر لە مسولّمانان تووشی ترسو بێ هەڵوێستیو بوونە؟
پێویستە لەسەر تۆ براو خوشکی بانگخواز ئەو ڕێگەیە بۆ خەڵك ڕاست بکەیتەوە، وە گیانی عەزیمەتو زیرەکیو گەشبینی لە نێو مسولّمانان بچێنی، بەڵکو مسولّمانان هۆشیار ببنەوە، بۆ بینا کردنی عیززەتو، بەرپا کردنی وەحدەتو، هێنانەدیو درووست کردنی قەوارەیەك بۆ خۆیان، ئەو کاتە مسولّمانان دڵخۆش دەبن بە سەرکەوتنی خوایی، وە خوای خاوەن عیززەتیش هەر کەسێكو کۆمەڵێکی بیەوێ سەری دەخات.

کۆتایی

لە کۆتاییدا گرنگترین ئەو سیفاتە دەروونیانەتان بیر دێنمەوە کە پێویستە بۆ هەر کەسێك کە کاری بانگخوازی دەکات، خۆی پێ برازێنێتەوە.

* **بە هۆی ئیمانی پتەوی بە خوا:** دەتوانێ خۆی بە ئازایەتی‌و ڕێزو هەست کردن بە چاودێریی خوا برازێنێتەوە، وە دەروونی خۆی ئامادە بکات بۆ شەهید بوون‌و گەیشتن بە بەهەشت.

* **وە بە هۆی نیاز پاکیی (ئیخلاص)ەوە:** بەرز دەبێتەوە بەسەر بەرژەوەندیی‌و مەبەستی دیکەی غەیری خوا، وە بە هۆی ئیخلاصەوە کارەکانیان دەبێتە تەنها بۆ خوا.

* **وە بە هۆی جورئەت‌و چاو نەترسییەوە:** لە هەر شوێنێك بن حەقبێژ دەبن، لەبەر خواش لە لۆمەی لۆمەکاران ناترسن.

* **وە بەهۆی ئارام گرتنەوە:** خۆیان دەگرن لەسەر بەلاو موصیبەت‌و پێشهاتە نەخوازراوەکان.

* **وە بەهۆی گەشبینی‌و ئومێدەوە:** بۆ مەیدانی بانگخوازی‌و تێکۆشان دەچن بە زەردەخەنەی ئومێدەوە، وە بە دەروونێکی خاوەن عیززەتەوە، بێ ئەوەی ڕەش بینی بتوانێ بەسەریاندا زاڵ بێ.

مسوڵمانان چەندە پێویستیان بە بانگخوازانێکە خۆیان ڕازاندبێتەوە:

بە ئیمانێکی قووڵ‌و ڕۆچوو، بێ ئەملاو ئەولا کردن‌و سارد بوونەوە.

وە بە جورئەت‌و چاونەترسییەك حەقبێژێك بن ترس‌و دڵەڕاوکێ نەناسن.

وە بە ئارام گرتنێکی بەردەوام کە بێ تاقەتیو ماندوبوون نەناسێ.
وە بە ئومێدێکی پڕ لە زەردەخەنەوە کە هەرگیز ڕەش بینیو بێ ئومێدیو گەڕانەوە بۆ دواوە نەناسێ.
لە حەقیقەتدا ئەم پێنج سیفاتە دەروونیە لە تایبەتمەندی پیاوانێکە کە ڕاستگۆن لەگەڵ ئەو پەیمانەی بە خوایان داوە، وە لە سیفاتە جیاکەرەوەکانی ئەو بانگخوازانەیە کە بۆ گەیاندنی حەق لە لۆمەی لۆمەکاران ناترسن، وە لە گەیاندنی دینی خوادا لە غەیری خوا لە هیچ کەسی دیکە ناترسن، چونکە بنچینەی ئیمانو باوەڕ بوونی دڵێکی زیرەکە، وە بنچینەی ئیخلاص دڵێکی پاکە، وە بنچینەی جورئەتو چاونەترسیی بوونی هەستو شعورێکی بەهێزە، وە بنچینەی ئارام گرتن بوونی ئیرادەیەکی تاقەت پڕوکێنە، وە بنچینەی گەشبینیو ئومێدیش بوونی دەروونێکی خاوەن ئومێدە..
وە بوونی ئەو سیفەتانە بە هێزێکی زۆرەوە لە گەنجانێکی بانگخوازی ئیماندار نەبێ کۆنابێتەوە، ئەوانەی ئیمانیان هێناوە بە پەروەردگاریان، وە شانازیی بە ئیسلامەتییەکەیان دەکەن، لە پێناو بانگەوازییەکەیان دەردەچن، خوای پەروەردگاریش لەسەر دەستی ئەوان خێرو خۆشی فەراهەم دێنێو، دەبنە جێگەی سوود بۆ ئۆممەتان..
لێرەوە دەبینین بانگخوازانی لای خوا پێشترو ئێستاش لە هەر قۆناغێك لە قۆناغەکانی مێژوو بوونەتە کۆڵەکەی ڕاپەڕینی ئۆممەتی ئیسلامیی، وە نهێنی هێزو پێزی ئەو ئۆممەتەن، وە بوونەتە سەرچاوەی شانازییو ڕێز، وە هەڵگری ئاڵای ئەو ئۆممەتە بووینە، وە پێش خەڵکی کەوتوون بۆ سەرکەوتنو گەڕانەوەی ڕێزو پلەو پایە، خوای پەروەردگار دەفەرموێ: ﴿ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُۖ فَبِهُدَىٰهُمُ

أَقْتَدِهْ ...﴿٩٠﴾ الأنعام، واته: ئەوانە کەسانێك بوون خـوا ڕێنمـونیی کـردن دەی پەیڕەوی ڕێگەو ڕێبازی ئەوان بکە.

لەسەر بانگخوازان پێویستە ئەگەر بیانەوێ ئۆمەتی ئیسلام بوونێکی سـەربەرزانەی هەبێ، سەنگو قورسایی هەبێ، ڕێزو پێـزی هـەبێ، قەوارەیـەکی بـەهێزی هـەبێ، دەبێ زۆر بەباشی دەرك بە بەرپرسـیارێتیی بکـەن، وە ئـەو سـیفاتە دەروونیانـەش بناسنو بزانن کە پێویستە پێی وەصف بکرێن، وە خوای بەرزو بالادەست دەسـەلاتی بەسەر هەر شتێکدا دەشکێ کە فەرمانی پێکـردوە، بـەلام زۆربـەی خـەلکی ئەمـە نازانن.

نێوەڕۆک — لاپەڕە